SZÍNHÁZ
1994. MÁJUS

Békés Pál

NEW-BUDA

Préridélibáb két részben

Szereplők

ÚJHÁZY LÁSZLÓ, volt komáromi kormánybiztos, 56 éves
ÚJHÁZYNÉ, TERÉZIA, a felesége, 52 éves
ÚJHÁZY KLÁRA, a lányuk, 30 éves
ÚJHÁZY ILKA, a lányuk, 16 éves
MADARÁSZ LÁSZLÓ, volt belügyminiszter, 41 éves
MADARÁSZ VILMOS, a fia, 20 éves
POMUTZ GYÖRGY, katonatiszt, 25 éves
KERÉNYI FRIGYES, költő, 25 éves
BÁRÓ MAJTHÉNYI JÓZSEF, volt somogyi főispán, 41 éves
JANI, Majthényi szolgája, 30 éves
KOSSUTH, Magyarország száműzött kormányzója, 50 éves
PULSZKY FERENC, a titkára, 42 éves
KEOKUK, sauk törzsfőnök, túl a negyvenen
TLALOHA, sauk jósnő, közel a harminchoz

I. FELVONÁS

1851 nyara. Késő délután.
Sátor a prérin, Iowa állam nyugati peremén.
Középen vastag, gyalulatlan cölöp: durván legallyazott fiatal fenyőfa. Ez hordozza a toldott-foldott vászontákolmány egész terhét. Körös-körül arasznyi szögek meredeznek belőle, melyekről dús fürtökben lógnak a sátor lakóinak köznapi használati tárgyai és a múlt relikviái. Összegabalyodva csüng a magasból kapa, fejsze, lószerszám, honvédatilla, bíbor bojtos tiszti kard, új találmánynak számító, forgótáras amerikai colt és elavult, egylövetű osztrák karabély, fényes tiszti csizma és súlyos, sáros bőrlábbeli. A magasban, közel a sátor ponyvamennyezetéhez gyűrött zászló, megviselt vásznán Sáros vármegye címere. Mellette Kossuth Lajos és George Washington arcképe, az egyik jobbra néz, a másik balra — mintha egymás szemébe tekintenének. A cölöp tövében sietősen ácsolt, gyalulatlan, billegő lábú asztal, körötte néhány átabotában faragott szék — az asztal két végében egy-egy súlyos utazóláda. Oldalvást kezdetleges tűzhely, füstjét keményfából eszkábált kürtő vezeti a szabadba, mellette nagy halom tűzifa. A sátorponyva félig leeresztve, odakint beláthatatlanul tágas, füves térség. A háttérben deszkaemelvény; a távoli, „prérin túli" események helyszíne. Szolgálhat hajófedélzetként, lehet szállodai szoba vagy más — ahogy a szükség megkívánja

1. jelenet

A sátorban Majthényi József, Pomutz György, Újházyné és leányai: Ilka meg Klára. Valamennyien ülnek. Moccanatlan csoportkép — akár egy régi fotográfia

2. jelenet

Az emelvényen: a Hermann óceánjáró fedélzete. A hajókorlátnál Kossuth Lajos fekete útiruhában, vállára vetett köpennyel. Ötvenéves, amúgy ereje teljében lévő férfi, most azonban reménytelenül küzd a tengeribetegség ellen. Áthajol a korláton, görcsösen kapaszkodik, kinlódva öklendezik. Amikor végre felegyenesedik, utálkozva tisztogatja szakállát.
Meggyötört és fáradt. A háttérből Pulszky Ferenc lép hozzá. Papírokba mélyed. A hajót erősen dobálja a tenger

KOSSUTH Van még abból a pilulából?
PULSZKY Sajnos nincs.
KOSSUTH Kértem, hogy tegyetek félre néhányat. *(Küzd rosszullétével, majd áthajol a korláton)*
PULSZKY Igyekeztem megmenteni pár szemet, de majd' mindenki megbetegedett. Épp az imént kerestem a hajóorvost, hogy csináljon újat, mert a feleségemnek is szüksége volna rá. Tarts ki, rövidesen New Yorkban leszünk. Már előkészíttettem a díszruhát a partraszálláshoz. A szálloda lefoglalva, a csomagokról intézkedtem, a kikötőben barátaink várnak, a díszkocsit a Polgárőrség szolgáltatja. Megírtam, hogy alkalmanként lóra is igényt tartunk. Olykor hatásosabb, ha lovon érkezel. Jeleztem, hogy otthon mindig vasderesen jártál. Remélem, értenek a szóból.
KOSSUTH Elkel majd néhány nap pihenő.
PULSZKY Pihenő? *(Meglengeti a papírokat)* A meghívások. Amelyeket még Európában vettünk. A polgármester, a városi tanács, a tűzoltóság, a német polgári tüzéregylet, a Demokrata Párt New York-i szervezete, a Republikánus Párt, a Rabszolgaság Eltörléséért Küzdő Társaság. A Lengyel Szövetség, az Olasz Emigrációs Bizottmány, mind fáklyás felvonulást tervez a tiszteletedre. És ez csak a kezdet! *(Kossuth vállára igazítja a lecsúszni készülő köpenyt)* Ügyelj magadra, kérlek. Az egészségedre. Ehhez erő kell. Tőkéletes kondíció.
KOSSUTH Majd igyekszem... erőt venni magamon. *(Összeszedi magát)* Hány nap még?
PULSZKY Ha elcsitul a tenger, alig egy hét.
KOSSUTH *(felnyög)* Egy hét...

3. jelenet

A tabló megelevenedik. A rozzant asztalnál Majthényi József. Levéliráshoz készülődik, hátradől, hintázik. Az ingatag ülőalkalmatosság lassan, csikorogva lendül előre-hátra, s minduntalan azzal fenyeget, hogy a férfi hátrazuhan. Csend. Csak a kellemetlen nyikorgás hallatszik. Újházyné törődött, ötvenes asszony. Hangja, gesztusai még őrzik a parancsoláshoz szokott nagyasszony attitűdjét. Tűzön feketedett kondér előtt ül, zöldséget tisztít. Ilka lánya kedvetlenül segít neki

MAJTHÉNYI *(maga elé)* Édes feleségem... *(A fejét rázza)* Édes hitvesem... *(A fejét rázza, tovább hintázik)* Szeretett kedvesem... Szeretett kedvesem... *(Izlelgeti, megtetszik a fordulat, az asztalra könyököl, ír)* Szeretett Hitvesem! Mint múltkori levelemben írtam, most néhány gyakorlati dologról is szót ejtenék. Mindenekelőtt is nőcselédet hozzál magaddal, mert itt arra egyáltalán nem számíthatsz, ha kapsz is, méregdrága, s még amellett a gazdasszonya udvarolhatja. A másik, mit hozz magaddal, mert honunkon kívül már nem kaphatni: spékölő tű.

A szék egyre veszedelmesebben inog. Pomutz György az asztal túlvégén ül. Feltűnően jóképű, inkább illik bálterembe, mint ebbe a sátorba. Egyik csizmája a lábán, a másik a kezében. A csizmaszárból próbálja előkotorni az összegyűrődött kapcát. Föltekeri a lábára

ÚJHÁZYNÉ Gyuri. A tyúk.
POMUTZ Miféle tyúk?
ÚJHÁZYNÉ Mindjárt forr a víz.
POMUTZ De most... *(Legyint, felkászálódik, a csizmát a székre ereszti. A cölöphöz lép, leemel egy kardot, előcibálja a hüvelyéből. Hosszan nézi a fénytelen pengét)* Szégyen. *(Kimegy)*
ÚJHÁZYNÉ *(hosszan ingatja a fejét)* Édes istenem, miért jöttünk ide, miért?
MAJTHÉNYI *(ismét a levél fölé görnyed)* Én számomra nem kérek egyebet, mint mindennemű alma-, körte-, ringló- és barackmagvakat. A fokhagymát ne feledd, az itt már ritkább. Mostani gazdaságunk áll: négy ökörből, két lóból, két tehénből s két üsző borjúból, harminchárom tyúkból...

Odakint riadt kárálás, Majthényi belejavít a levélbe

Harminckét tyúkból.

Belép Pomutz. Egyik kezében a véres kard, másikban a véres tyúk oldalvást fityegő fejjel. Újházyné kopasztani kezdi a lekaszabolt baromfit. Majthényi tovább hintázik a széken. Pomutz a kardot törölgeti, megszállottan fényesíti a pengét. Hosszú csend

POMUTZ Fényesebb a láncnál a kard. Szégyen.

Csönd

ÚJHÁZYNÉ Itt minden sokkal keményebb. A fa, a föld, a levegő. A tyúktoll is. Meghalok én itt.

Csönd

KLÁRA *(tenyérnyi agyagedényt vesz elő a ládából, abba mártogatja a tollát, ő is ír)* 1851. augusztus 11. Január óta kell kezdenem, édes barátnőm, mert akkor kaptuk meg a földet a kongresszustól itt, Iowa Státusban, és akkor kezdtük a házépítést, amit mostanáig be nem végezhettünk.
MAJTHÉNYI Káposztával el vagyunk látva igencsak. Tegnap is azért nem írhattam, mert reggeltől estig káposztát tiportam.
KLÁRA Vidékünk gyönyörű, földjeink tágas és termékeny prérin feküsznek, egy irdatlan vadonerdő és a szelíd, kanyargós Thomson folyó közt, mely a Tiszához hasonlatos.
MAJTHÉNYI Ne feledj el, lelkem, vajbabot is hozni, vagy ha nem jössz, küldeni. Immár mennyi nő kijött férje után, és egynek sem lett baja! Ám iszen ne félj, nem foglak többé könyörgésemmel zavarni, nem fogok vele többé terhedre lenni.

Odakint lábdobogás, kiáltozás. Beront a sátorba Madarász László, mögötte kissé lemaradva fia, Vilmos. Mindkettejük hátán bőrzsák, kezükben puska. Csapzottan, lihegve szabadulnak a poggyásztól. Ilka megöleli Vilmost

MADARÁSZ Elment a józan eszetek? Alusztok, vagy mi?
POMUTZ Mi történt?
MADARÁSZ Itt kóválygonak a sátor körül az indiánusok, és ti őrt sem állítotok? Katonák volnátok! Magyar honvédek!

A férfiak felugrálnak, fegyverek után kapkodnak. Leverik, a földre szórják a cölöpre függesztett tárgyakat

VILMOS Egyetlen indiánust láttunk, azt is legalább egymérföldnyire. A patak fölé hajolt, és festette magát.
MADARÁSZ Harci színekre!
VILMOS Honnan tudod, apa? Mikor láttál indiánust harci színekben? És hol? Dunavarsányban?
MADARÁSZ Ahogy észrevett minket, felkapta a lándzsáját!
VILMOS És a feje fölé emelte, ahogyan nálunk is tisztelegni szokás. Apa akkora hűhót csinál minden apróságból.
MAJTHÉNYI Tényleg csak ennyi volt?
MADARÁSZ Nem egészen...
VILMOS De nem ám, mert apa akkor lekapta a válláról a puskát, az indiánus megrémült és be a sűrűbe, apa meg utánalőtt. Azóta rohanunk, hogy megmentsük Újházy bátyámékat.
MADARÁSZ Laci?! Hol van?
KLÁRA A városban.
MADARÁSZ A legjobbkor.
VILMOS Nem lesz semmi baj, apa. Egy kormánybiztos sosem olyan gyanakvó, mint egy rendőrminiszter.
MADARÁSZ *(felcsattan)* Ne fölényeskedj, Vilmos, azt mondom, ne fölényeskedj!
VILMOS *(gunyoros)* Ugyan, apa...
ÚJHÁZYNÉ És Laci éppen most van úton...
KLÁRA Nem kell aggódni, anya. A teton sziúk meg a saukok mindig kakaskodnak. Mostanában egy kicsit gyakrabban, de minket nem bántanak.
ÚJHÁZYNÉ Honnan veszed? Éppen a két törzs között vagyunk...
KLÁRA Akkor sem. Minket tisztelnek. Az ígért tintát is elhozta nekem Tlaloha. Nagyon szépen ír. Kicsit zöldes.
MAJTHÉNYI Tlaloha? Az a bolond nő, aki a múltkor itt volt bőröket cserélni?
KLÁRA Bolond? Lehet. Azt mondják, tud jósolni.
ÚJHÁZYNÉ No hiszen.
MAJTHÉNYI Ki kellene próbálni.

Pillanatnyi csönd. Pomutz és Majthényi fölaggatják a cölöpre a leesett tárgyakat

(Madarászék hátizsákjára mutat) Utaztok?
MADARÁSZ Dehogy. Kendők.
MAJTHÉNYI Két hátizsákkal?
MADARÁSZ Kereskedésre. Főleg vörösek. Azt szeretik legjobban az indiánusok. Annyi kendőért kaphatsz tőlük egy szarvasbőrt, ahánynyal be tudod borítani. Mindenemet ezekbe a francos vörös kendőkbe fektettem, most meg nem tudok túladni rajtuk!
VILMOS Ha rálőtt a vevőidre, ne csodálkozz.
MADARÁSZ Fogd be a szád!
ÚJHÁZYNÉ Madarász uramnak kereskedelmi miniszternek kellett volna menni és nem rendőrminiszternek.
MADARÁSZ Az biztos, hogy többre vittem volna. Maguk itt senyvednének a vadonban, én meg vígan csencselnék odahaza az osztrákkal. És nem azért abajgatott volna végig a rendőrségünk egész Európán, hogy a fejemet vegyék, hanem hogy hajtsam fel a legolcsóbb egyenruhaposztót, lovat, zabot, fegyvert. Vagy éppen veres egyenkendőt az egyenbabájuk nyakába!
ÚJHÁZYNÉ Csillapodjon.
MADARÁSZ Ne haragudjon, Terézia. Bár tudnám, mi történt velem. Hol minden szíre-szóra felcsattanok, járok-kelek, a helyemet nem találom, máskor meg napokig ülök és bámulok magam elé. Nem ilyen voltam én azelőtt. Elmennék talán még orvoshoz is, pedig utáltam őket, amióta az eszemet tudom... Már hogyha volna orvos itt, a vadonban. Nem tudom, mi lelt. Biztosan az éghajlat teszi.
POMUTZ Az éghajlat éppolyan, mint otthon.
MADARÁSZ Csak az ég. Az nem olyan.

Madarász a tűzhely elé guggol. Pomutz mellé telepszik. Az egyik válogat, a másik szekercével gyújtóst hasogat. Klára és Majthényi ír. Vilmos segít Ilkának hagymát tisztítani

KLÁRA *(ír)* Nagyon egyedül vagyunk mink itt, a jenkik közt, édes barátnőm. Jóravaló emberek ugyan, és barátságosak is, de másfelől meg annyira takarékoskodnak az idejükkel, hogy semmi kincsért le nem szállnának a nyeregből olyasmiért, amit lóhátról is elintézhetnek.
MAJTHÉNYI *(ír)* Mit se hajts arra, hogy engem itt néha elfog a kétség. Én hiszek, hiszek benne, hogy előbb vagy utóbb téged itt láthatlak magam mellett, ahol a helyed vagyon.
KLÁRA A minap, míg a sátor előtt vajat köpültem, odalovagolt hozzám egy fiatal jenki telepes a szomszédos tanyáról — de úgy vegyed, hogy a „szomszédos" jó ötven mérföldnyire esik ide — és azt kérdezte a nyeregből, hol leli a magyar tábornok lányát. Mondtam neki: itt áll előtte.
MAJTHÉNYI Tudom én, persze hogy tudom: ezernyi véletlen gátolhatja, hogy leveleid elérjenek engem az óceánon túlról, és mégis úgy látom, úgy érzem mindinkább, hogy letettél már tervedről, hogy utánam gyere. De én nem hagyom, én nem engedem...
KLÁRA Végigmért, és azt mondta, házasulna. Hallgattam, mint a csuka. Erre ő: elvenne feleségül! Akkor láttam először! Úgy kezdtem nevetni, hogy potyogtak a könnyeim is.
MAJTHÉNYI És ha jössz, lelkem, ne felejts el New Yorkban venni két vagy három szobára való olcsó tapétokot, kapni rőfit egy vagy két centért, így ez sokba nem kerül.
KLÁRA Milyen jó parti lenne, a földjeink határosak! De én csak nem bírtam abbahagyni a kacagást. Végül látta, hogy semmire nem megy velem, és elvágtatott. Mindezt a leánykérést vagy minek nevezzem mindvégig lóhátról! Mire atyám előjött, már csak a por látszott a nyomában.
MAJTHÉNYI Isten veled, kedvesem, szeresd és ne felejtsd a Téged a kisleányokkal együtt ezerszer ölelve csókoló, holtig hű öregedet: Józsit.
KLÁRA Amúgy... jól festett a nyeregben.

Kívülről közeledő zaj. Újházy László és Kerényi Frigyes lépnek be. Hangzavar, tülekedés

ILKA *(apja mellére borul)* Papa!
VILMOS Laci bátyám!
KLÁRA Frici! Végre!
ÚJHÁZYNÉ Hála istennek.
POMUTZ *(Kerényihez)* Hiszen nem is együtt indultatok.
MAJTHÉNYI Fő, hogy együtt érkeztek.
MADARÁSZ Jobb ilyenkor kettesben járni.

Újházy lekanyarítja válláról a nehéz bőriszákot, az asztalra dobja. Poros köpenye szárnyaszegetten lóg keskeny válláról. Kerényi sápadt, haja a homlokába hull. A tolongók lassan elcsendesednek

ÚJHÁZY Kiszabadult.

Csönd

MAJTHÉNYI Ő?
MADARÁSZ Lajos?
ÚJHÁZY Kossuth szabad! *(Újságot ránt elő köpenyéből)* Vége a törökországi rabságnak! Amerikai hajó vitte Franciaországba, onnan pedig Angliába! Kossuth Lajos, Magyarország kormányzója szabad!

Üdvrivalgás

És ezzel még nincs vége! Mert... Ideutazik!
MADARÁSZ Hova, ide?
ÚJHÁZY Hozzánk! Az Egyesült Státusokba!

Rajongva borulnak egymás nyakába, Kerényi teli torokból rázendít, a többiek sorra csatlakoznak

Kossuth Lajos azt üzente,
elfogyott a regimentje!
Ha még egyszer azt üzeni,
mindnyájunknak el kell menni!
Éljen a magyar szabadság,
éljen a haza!

Éljenzés

És aki a szabadulást megszervezte, aki a kormányzót török börtönéből kivezette — miért szerénykednék, hiszen ti voltatok tanúi erőfeszítéseimnek: — én voltam az! Én! Innen a préririől, ebből a sátorból! És íme, az eredmény, barátaim. A kormányzó jön! Életem legboldogabb napja...

MAJTHÉNYI És hová érkezik? Melyik kikötőbe?

ÚJHÁZY Bármilyen útvonalat válasszon is: ez lesz a végállomás.

MADARÁSZ *(keserűen)* Ez a bozót, ez a sátor?

ÚJHÁZY *(toppant)* Ez a föld.

MADARÁSZ Mindig felhőevő voltál.

MAJTHÉNYI Mit keresne itt? Majd felszekerezünk hozzá Washingtonba vagy New Yorkba...

ÚJHÁZY Idehozzuk. Letelepítjük.

MADARÁSZ Azután mit csinálna ezen a nevesincs pusztán?

ÚJHÁZY Nevesincs puszta? *(Papírokat cibál elő a bőriszákból)* Tessék! Iowa Státus nyilatkozata arról, hogy településünk a múlt hónapban New-Buda néven felvétetett az állami nyilvántartásba. A kinevezett postamester: Ladislaus Újházy. Itt a postai pecsét, most készült el a burlingtoni vésnöknél... *(Körbeadja a bélyegzőt, a festékpárnát)*

MAJTHÉNYI *(rálehel, pecsétet üt az asztalra, onnan olvassa)* New-Buda. *(Ízlelgeti)* New-Buda...

ÚJHÁZY Itt, Amerikában az számít városnak, ahol működik a postahivatal, és az számít postahivatalnak, ahol pecsét is van! *(Magasba emeli a bélyegzőt)* Ebben az egyetlen apró holmiban a jövendőnk! New-Buda! És még ez sem minden! *(Újabb papírokat ad körbe)* Tessék, adómentességet biztosító cégbejegyzés arról, hogy valójában kik vagyunk. Olvassad, Gyuri!

POMUTZ First Hungarian Settler Association. Első Magyar Telepész Társulat...

ÚJHÁZY És Iowa Státus Földhivatalának hivatalos térképe erről a vidékről, még meg sem száradt rajta a tinta.

MADARÁSZ *(forgatja, nézi a térképet)* Igen... New-Buda.

ÚJHÁZY És körötte? Ameddig a foglalt földjeink terjednek? Olvasd, hadd hallja mindenki!

MADARÁSZ *(elképedve)* New Hungary.

MAJTHÉNYI Mit?

MADARÁSZ New Hungary.

POMUTZ New... Hungary...?

ÚJHÁZY Egy vadonatúj Magyarország.

KLÁRA Iowában? Az indiánusok közt?

ÚJHÁZYNÉ *(elérzékenyül)* Istenem, Laci hóbortjai.

ÚJHÁZY És most hivatalba lép New-Buda postamestere! *(Borítékokat vesz elő a zsákból)*

MAJTHÉNYI *(izgatottan)* Miért nem ezzel kezdted?

Gyermekes izgalommal tolonganak a levélosztogató Újházy körül

ÚJHÁZY Gyuri, Laci, Klára, Frici. Ez a tiéd, Teréziám.

MAJTHÉNYI *(csalódott)* Biztos, hogy én... hogy a zsák alján?

Újházy sajnálkozva int. Valamennyien a levelekbe mélyednek. Majthényi magába süpped. Ilka és Vilmos egymással foglalkoznak. Csönd, csak a papírok zizegnek

MADARÁSZ *(hisztérikusan fölnevet)* Halott vagyok! Halott! Úgy nézzetek rám! Egy kísértet! Foszló temetői hulla!! Vilmos! Hol vagy?

VILMOS Mi baj, apa?

MADARÁSZ Átveheted az egész apai örökséget!

ÚJHÁZYNÉ *(együttérzőn)* Rossz hír?

MADARÁSZ Jobb nem is lehetne! Nekem azután beütött a szabadság! Nem kell többé törődnöm semmivel! Mostantól azt teszek, amit akarok! Van-e nagyobb szabadság, mint a halotté?

ÚJHÁZY Mi történt?

MADARÁSZ *(a levelet lobogtatva)* Két hónappal ezelőtt engem kivégeztek a pesti Neugebau udvarán.

KERÉNYI In effigie?

MADARÁSZ Hogyan máshogy? A sógorom azt írja, a kivégzés végrehajtatott és közhírré tétetett. *(Ordít)* Egy bábu! Az volt a mellére írva: Madarász László! Egy bábu a kötélen! Micsoda barbárság! Micsoda nevetséges pogány rítus! Micsoda szánalmas, alantas cirkusz! Felolvasták neki az ítéletet, azután: húzd meg! Egy bábu!

MAJTHÉNYI Csillapodj.

MADARÁSZ Ha most visszagondolok... úgy két hónapja különös szorítást éreztem a torkomon. Kint a mezőn... szántottunk éppen Vilmossal, igen... itt, a nyakamon, körös-körül. *(A nyakát tapogatja)* Nem tudtam mire vélni... Gondoltam, ilyen lehet a hóhér kötele. Persze csak úgy, tréfából. Meg aztán el is múlt hamarosan. Pedig hát az volt! A hóhér kötele!

VILMOS Nyugodj meg, apa.

MADARÁSZ Nyugodjak békében?

ÚJHÁZYNÉ Nem inna valamit, Laci? *(Whiskysüveget húz elő a tűzhely mellől)* Csak takarékosan.

MADARÁSZ Úgy van, kár belém. *(Meghúzza)* Annyit ér nekem, mint halottnak a csók. *(Meghúzza)* Azért az is valami.

KERÉNYI *(elképedve olvassa)* Kallós Nándi átmegy a Nyugati partra aranymosónak. Azt mondja, összeállt egy csapat... csupa volt huszár meg két lengyel ulánus... már úton is vannak...

ÚJHÁZY Inkább idejöttek volna.

ÚJHÁZYNÉ Ezt hallgassák! Hogy mit ír Prágayné New Yorkból! Hogy báró Ajtay Tivadar őrnagy és Vaisz százados mire adták a fejüket! Felcsaptak szivarárusnak!

POMUTZ Vaisz Pali? A jurátusoktól? Lehetetlen!

ÚJHÁZYNÉ Pedig itt áll.

ÚJHÁZY Miért volna lehetetlen?

KLÁRA Báró Ajtay... Fölkért a sárosi megyebálon. Csak három éve...

ÚJHÁZY Az a bátyja volt, Tibor. Az tüzér, emez a lovasságnál szolgált, és amikor kicsaptunk Komáromból...

KLÁRA Szivarárus.

MAJTHÉNYI *(föl sem néz)* Miért rosszabb, mint a farmer?

KLÁRA Egy báró...

MAJTHÉNYI Én is báró vagyok.

KLÁRA Az más.

MAJTHÉNYI Miért?

ÚJHÁZYNÉ Radnich János főhadnagy faképmetsző lett, Podhradszky Károly százados meg kölcsönt vett fel, és fényképészeti műintézetet nyitott.

ÚJHÁZY Rendes mesterségek. Elkelnek majd itt is.

MADARÁSZ *(ironikusan)* New-Budán.

ÚJHÁZY *(elszántan)* New-Budán.

KLÁRA *(a saját levelét lobogtatva)* És azt nem írta Prágayné, hogy Podhradszky megházasodott? Egy philadelphiai fényképész lányát vette el, abból telt a saját műteremre. És hányan megházasodtak még. Kerecsendy, Vojnovich, Galántai...

ÚJHÁZYNÉ Galántai Rezső, a hatvan évével?

KLÁRA Nem, a lánya. Kata. Ő írta a levelet. Végig a hivatalnokáról áradozik. Valami Rosenblaum.

POMUTZ Egy zsidó?

KLÁRA Mindenki megházasodik.

POMUTZ *(óvatosan)* Klára kisasszony...

KLÁRA Hagyjon, Gyuri... *(Újra a levélbe mélyed)*

POMUTZ Laci bátyám! Laci bátyám! Ezt hallgassa meg! Ilyet még nem hallott, az hétszentség!

ÚJHÁZY No?

POMUTZ Azt írja Kelemen Bandi Párizsból, hogy Szemere miniszterünk kiadni készül egy rövidke verseskötetet...

MADARÁSZ *(gúnyosan, utálkozva)* Most meg versel a Berci?

POMUTZ És a lapokban úton-útfélen publikálja a verselményeket, méghozzá magyarul, a franciák legnagyobb örömére. Nemrégiben megjelentette az Újházy bátyámról szólót!

KERÉNYI No, erre kíváncsi lennék.

ÚJHÁZY Hát még én.

POMUTZ Itt van, itt! Kelemen Bandi kimásolta a lapból!

KLÁRA, ÚJHÁZYNÉ Halljuk, halljuk!

MADARÁSZ Jót ne várj.

POMUTZ *(ironikus-heroikus pózt ölt, szavalni kezd)*
Határozottabb jellem nem volt, mint a tiéd,
Gyűlölted a tyrannt, imádtad a jogot.

KERÉNYI Borzalom.

ÚJHÁZY Miért „gyűlölted" meg „imádtad"? Még élek!

MADARÁSZ Ki tudja. Lehet, hogy csak lassan jár a posta, és közben már régen kivégeztek téged is... Mindennapos baleset.

ÚJHÁZYNÉ Hagyjátok olvasni!

POMUTZ Gyűlölted a tyrannt, imádtad a jogot.
Fődbe mint ideált Spárta képét őrizéd,
Elv és hű kitartás benned kezet fogott.

KLÁRA „Benned kezet fogott"?! Sírjak vagy nevessek?

KERÉNYI Sírjon, Klára kisasszony.

MADARÁSZ A Berci mindig ilyen volt. Csupa olyasmibe vágott bele, amihez nem értett. A verselés még csak hagyján, hanem a miniszterelnökség!

ÚJHÁZYNÉ Rosszmájú emberek! Hadd fejezze be a Gyuri!

POMUTZ Kísérjen, jó öreg, szent Isten áldása,
Ott, hol vagy, síkján a nagy Amerikának.
Foly bár, szabad földön foly könnyed hullása,
Felé a rabláncban szenvedő hazának!

KERÉNYI *(kikapja Pomutz kezéből a papírt)* „Felé a rabláncban szenvedő hazának"? Ez bűn! Bűn, amiért bíróság elé kellene citálni Szemerét!

ÚJHÁZYNÉ Ne túlozzon, Frici, ez csak egy vers...

KERÉNYI Csak? Azt mondta, Terézia asszony: „csak"?

ÚJHÁZYNÉ Talán nem a legjobb vers, de ami azt illeti, igen szép dolgokat mond Laciról, ráadásul politikai szempontból...
KERÉNYI A költészetben csakis költészeti szempontok vannak! Ez pedig igenis bűn, bűn, bűn, bíróság elé Szemerével, egy hét pellengér a Parnasszus tövében, miközben hátulról Pegazus rugdossa, elöl meg felirat hirdeti: íme, a költő, akinek nincs ars poeticája, csak farpoétikája! Ilyen súlyos vétek nem maradhat megtorlatlanul. *(A földre hajítja a levelet)*

Pomutz térdre ereszkedik, fölemeli

Különösen ma.
POMUTZ *(az asztal alól)* Miért, mi van ma?
KERÉNYI 1851. augusztus 11. Ma jelent meg a kötetem! Az *én* verseskötetem! *(Vékony könyvet ránt elő)* Íme!
KLÁRA *(meghatott, büszke)* Nahát... Frici...
POMUTZ *(elképedve)* Hogyan? Miért nem mondtad?
KERÉNYI Hoztam példányt mindenkinek. *(Köteteket kapkod elő)* Ha szabad tanácsot adnom, mielőtt elolvasnák... ne azt a schöngeist poétát keressék a költeményekben, akit otthon talán megszoktak, ne a bánatos lantot pengető méla költőt, hanem ezt itt! *(A mellére üt)* Az új Kerényi Frigyest!
ÚJHÁZY *(meghatottan olvassa az ajánlást)* Újházy László bátyámnak, volt sárosi főispánnak, városalapítónak, sokra hivatott férfiúnak, híve: K. F.
KLÁRA *(átfutja a dedikációt, felsikolt)* Köszönöm, Frici... köszönöm!
MADARÁSZ *(a címlapot olvassa)* Újabb Költemények. Írta Kerényi Frigyes. Kiadatott 1851-ben New-Budán.
POMUTZ De hát hogyan? Hol nyomattad?
KERÉNYI Davenportban. Magam szedtem. Úgy olcsóbb.
ÚJHÁZY És rögtön az első... Ez a rövid... Ezt... olvasd fel, Frici. *(Átnyújtja a kötetet)*
KERÉNYI *(elháritja, felugrik az asztalra, szaval)*

Homok közül felásni népet,
Megmérhetetlen munka bár,
Nem teljesíti senki többé,
Oly törpe minden, s gyáva már.
Csak óriások unokái
Adhatnak tán még életet,
És csak Washington népe adhat,
Ha ad nekünk, enyhületet!

Taps, Kerényi köszöni, majd leugrik az asztalról

ÚJHÁZY Látjátok? Halljátok? *(Átöleli Kerényit)* Köszönöm, Frici. Köszönöm! Nem is tudod, mit adtál nekem ezzel a néhány sorral. Értitek-e, barátaim, mi történt? Van költőnk! Saját költészetünk! Itt, a prérin! És ugyan hol van Magyarország? Ahol a költészete. Magyarország nem csupán egy földdarab Európa közepén, hanem szellem, vándorló szellem akár, mely ott üt tanyát, ahol táplálják! Oda sodorja a szél, ahová minket, mert bennünk lakozik, és akármekkorára zsugorodik is, belőlünk nő naggyá újra!

Nyílvessző süvít a sátorba, többen félreugranak, a földre vetik magukat, csak Újházy áll mozdulatlanul. Pomutz pisztolyt kap elő, a sátor bejáratához ugrik

KLÁRA *(megérinti a nyílvesszőt)* Csak a levegőbe, Gyuri!

Pomutz bólint, vaktában lő. Kintről bégetés

ILKA A bárány! A kisbárány! *(Kiszalad)*
ÚJHÁZYNÉ Ilka, hová mész? Gyere vissza?!
VILMOS Majd én, Terézia asszony! *(Kisiet)*
KLÁRA *(a nyilat forgatja)* Írás van rajta. Egy kéregdarabon. Angolul. *(Olvassa)* „Ne bánts, hogy ne bántsalak."
MAJTHÉNYI „Ne bánts, hogy ne bántsalak". Szerintem neked szól, Laci. Ezek a primitív népek nem szeretik, ha rájuk durrogtatnak, amikor mosdanak.
MADARÁSZ Hát mindenki rajtam köszörüli a nyelvét?
ÚJHÁZY Látjátok-e, barátaim, hogy mit adott nekünk a sors, és mivel kell már most gazdálkodnunk? Most, hogy kezünkben New-Buda postai pecsétje, most, hogy Iowa Státus térképére rávezették: New Hungary, most, hogy megjelent az első verseskötet, meg kell kérdeznünk magunktól: — hogyan tovább? És ha ti nem tudnátok a választ, hát megfelelek én. Íme, barátaim, az ország! Egy új ország! Alapító atyái, első telepesei mi vagyunk. *(Kiteríti a térképet)* Mit láttok itt? Sík mezőt, vizenyős réteket? Én széles utakat, fényes boulevard-okat, rengeteg forgalmat. Ott, az erdő sarkán az indóház, benne gőzmozdonyok pöfögnek, és tucatnyi szerelvény hozza New Hungary messzi tájairól a népet a fővárosba! Arra lejjebb, Madarász tanyája felé az új parlamentház magasodik a folyóparton, mellette Széchenyi Lánchídja vezet a túlpartra, még szebb és nagyobb, mint amit odahagytunk! Mert itt fog valóra válni minden, amiről a legnagyobb magyar álmodott...
MADARÁSZ Aki beleálmodta magát a bolondokházába.
ÚJHÁZY És mi minden válhat még valóra! Nem csupán egy híd, tucatnyi legalább! A rakpartok véges-végig kikövezve, a folyón egymást érik a gőzhajók, döntik az árut a raktárházakba, a tetők fölött templomok aranyozott kupolái fénylenek, arra, feljebb széles sugárút, tágas térbe torkollik, középütt szoborcsoport, mely forradalmunk emlékét örökíti meg, egy oszlop tetejéről a szabadság szárnyas angyala néz le ránk, a tér oldalán múzeumok,képtárak, egy virágzó nagyváros megannyi pazar építménye...

Ilka rohan a sátorba, mögötte Vilmos, kezében a véres bárány

ILKA Papa, papa!
ÚJHÁZYNÉ Mi történt? Hol voltatok?
ILKA *(zokogva)* Legyilkolták.
VILMOS Pomutz az előbb fejbetalálta a szerencsétlent.
POMUTZ *(kinban dadog)* Rettentően sajnálom, Ilka kisasszony. Fatális véletlen...
VILMOS Hogyan lehet valaki ilyen kétbalkezes?
POMUTZ A gyakorlatlanság...
KLÁRA Gyuri csak védelmezni akart minket.
ILKA *(Klárához)* Te talán még örülsz is neki?!
POMUTZ Annyira szégyellem magam... *(Előhúzza a pisztolyt)* Még nem szoktam meg. Most vettem Burlingtonban. Új találmány. *(Mutatja)* Ügyes kis bőrtokban hordják az oldalukon, hogy gyorsan elő lehessen rántani. Így. *(Mutatja)* Az a neve: colt.
VILMOS Ügyes jószág...
ILKA *(Újházyhoz)* Papa, papa, most mi lesz?
ÚJHÁZY Szerzünk új bárányt. És feljebb, Majthényi tanyájának irányában, gyárak. Ipar! Egész ipartelepek! Barátaim! Amit most mondok, őrültségnek hangzik talán, de én hiszem, én tudom... két évtized sem telik belé, és kétmillió magyar lakja majd New Hungaryt!
MAJTHÉNYI Kétmillió?!
ÚJHÁZY *(újabb papírokat ránt elő)* Kiszámítottam mindent! Összegyűjtjük azokat, akik szerteszóródtak Európában, Ázsiában és Amerikában! Idehozzuk a törökországi, a franciaországi, az angliai emigrációt, azokat, akik Hamburgban és más német kikötőkben rekedtek, és ott tengődnek azóta is...
MAJTHÉNYI Otthon összesen tizenkétmillióan laknak. Annak is alig a fele magyar, a többi rác, oláh, tót, miegymás.
ÚJHÁZY Idecsábítunk otthonról mindenkit, aki nem akarja rabságban tengetni életét. Minden magyart vár New Hungary, Kossuth Lajos új országa! Az Egyesült Státusoknak kell a nép, hogy legyen, aki belakja a végtelen síkságot, nekünk meg kell az ország, ahol szabadon élhetünk, és ez a két „kell", íme, most találkozik. Özönleni fognak Iowába a mieink. Mert hiszen ki akarna ismeretlen vadonba, feltöretlen ugarra menni? De ki *ne* akarna egy új országba, melynek nyelve, gondolata, parlamentje, költészete magyar? Ki *ne* akarna részt venni az új honfoglalásban, Árpád óta legnagyobb vállalkozásunkban? Ránk esett a választás, hogy az új honfoglalás előőrse legyünk!

Pillanatnyi csend, majd éljenzés. A nők gondosan, aprólékosan terítenek. Újházyné levest oszt a kondérból

KERÉNYI Hadd ölellek meg! Istenemre, hadd ölellek meg, Laci bátyám! *(Átkarolja)*
POMUTZ *(meghatott)* Ez... ez gyönyörű. Igazán.
ÚJHÁZYNÉ *(fejét csóválva sóhajt)* Laci, Laci...
MAJTHÉNYI Megírom Idának. Még ma. Hogy úgy készüljön...
VILMOS Óriási kísérlet! Ilyet még nem látott a világ. Ha idejön Kossuth, akkor idejön mindenki.
MADARÁSZ És kinek kell még egy Magyarország? Hiszen az az egy is sok. Ha volna egy másik? Behorpadna alatta a föld.
ÚJHÁZY *(Madarász felé fordul)* Ez a föld a legtöbbet adja nekünk, amit adhat. Érintetlen. Mi érintjük először. Ti azon keseregtek: vadon. Én épp ezért rajongok érte. Itt minden új lesz! Minden!
MADARÁSZ Szalmaláng.
ÚJHÁZY És nemcsak a házak, az utak, a boulevard-ok — ez mind semmi! Hanem újraformáljuk a magyarság jellemét. Újrafaragjuk önmagunkat! Szalmaláng? Nem. Beletörődő bólogatás, kesergés, sírva vigadás? Elég. Nem lesz többé széthúzás, árulás, vádaskodás, acsargás! Pokolba az otromba megszokással, a mélybe húzó hagyománnyal!
MAJTHÉNYI No, Laci, a hagyományokkal nem szabad így... Ki akarsz vetkeztetni a bőrünkből...
ÚJHÁZY Dehogy. Nekünk már mindegy. Sem New-Buda, sem New Hungary nem a miénk.
POMUTZ Miket beszélsz, Laci bátyám? Kié akkor?
ÚJHÁZY Mint Mózes.

Csönd

KERÉNYI Mózes?
ÚJHÁZY A negyven év. Addig vándorolt a pusztában a néppel, míg az öregek elhulltak mind. Ő is csupán megpillantotta az Igéret Földjét. És ki léphetett rá? A fiatalok, a tiszták, a szolgaság emlékétől meg nem nyomorítottak.
MADARÁSZ Te volnál az új Mózes?
ÚJHÁZY Mi mindnyájan. *(Körülnéz)* Ilka... meg Vilmos. Talán ők visszatérhetnek.

MAJTHÉNYI Egyre nehezebben követlek.
POMUTZ Világos pedig.
MAJTHÉNYI Akkor világosíts fel, kérlek.
ÚJHÁZY Ha itt új ország nő ki a vadonból, akkor ez csakis az Egyesült Státusok alkotmányának alapján történhet. Az pedig e szavakkal kezdődik: „Magától értetődőnek tartjuk a következő igazságokat..." Halljátok? „Magától értetődőnek." Itt a jog az élethez, a szabadsághoz és a boldogság szüntelen kereséséhez oly természetes, mint hogy aki él, az levegőt vesz. Márpedig nekünk nem az. Mert benne van a bőrünkben mindaz, amit megéltünk mi és eleink, sőt, ott van a bőrünk alatt is. Fel kell nőnie egy új nemzedéknek, amely az anyatejjel szívja magába e gondolatokat, és az a nemzedék — de csakis az! — visszatérhet. Mert New Hungary nem egyéb, mint hídfőállás. Innen nézve a Duna-Tisza tája lesz az Ígéret Földje, melyet az új nemzedék majd a maga képére formál — mert ez a küldetés, éppen ez! Negyven év sem kell hozzá, barátaim. Elég harminc.
KERÉNYI *(tapsol)* Bravó! Laci bátyám, bravó! Én... boldogan ajánlom föl mindenemet az új országnak! Vagyis a tollam. Másom nincs.
MAJTHÉNYI El is kezdem a levelet.
POMUTZ Laci bátyám... Én minden erőmmel, az utolsó csepp véremmel is, én...
MADARÁSZ Utópia.
ÚJHÁZY Lehetséges. Csakhogy... mit tesz az: utópia?
MADARÁSZ Légvár, képzelgés. Ámítás. Egy szóval: utópia.
ÚJHÁZY Kezdetben minden vállalkozás: utópia. Ha megbukik: „no, ugye!" Ha beüt: „szükséges realitás". Nem utópia volt, hogy ez a tizenhárom megnyomorított kis gyarmat itt, az Újvilágban vagy nyolcvan éve megkapaszkodott? Hogy elszánták magukat: megmérkőznek az angolokkal, a világ legerősebb hadseregével és flottájával?
MADARÁSZ Az ő helyzetük egészen más volt.
ÚJHÁZY Nincs két egyforma helyzet.
MADARÁSZ Minden a kezükre játszott.
ÚJHÁZY *Most* úgy látja a világ, hogy *akkor* minden a kezükre játszott. Épp te húzódozol? A veszett radikális? A tettek embere ódzkodik a tettektől?
MADARÁSZ Én halott vagyok. Engem kivégeztek.
ÚJHÁZY In effigie.
MADARÁSZ Ki tudja. Én most már másként látom a világot. Alulról.
VILMOS Ez az egész kivégzés csak egy vicc.
MADARÁSZ Vicc. Micsoda szó. Német. Mondd, hogy tréfa.
KERÉNYI Az meg olasz. Truffare. Legyen inkább: „élc".
MAJTHÉNYI Elég rossz... élc.
ÚJHÁZY Nem térhetünk ki. Az eszmék, amelyeknek nevében az Egyesült Státusok létrejött...
MADARÁSZ Eszmék? Üres szavak. Virginia államban ma is négy dollárt ad a békebíró egy pár indián fülért. Egy hódfarokért pedig ötöt! Mindkettőre szabad vadászni, de a hód kerek egy dollárral többet ér. Elballag a vadász a békebíróhoz négy indiánfüllel, mert jó napja volt, és egy egész családot sikerült puskavégre kapnia, mondjuk, két felnőttet és két gyereket. És míg a markába számolják a földjat, elolvasgatja, mi van kifüggesztve a békebíró hivatalában. Az alkotmány! Hogy: „Minden ember jogokban egyenlőnek és szabadnak született". Ő meg bólogat, és megy a kocsmába, hogy eligya az egyik indiánt. Erre építnél egy új országot? Ez nem is utópia, csak egyszerű vakság.
ÚJHÁZY Végre. Ez az a Madarász, akit én ismerek! Csak nincs igaza.
ÚJHÁZYNÉ Kész a vacsora.
KERÉNYI Nézetem szerint...
ÚJHÁZYNÉ Kész a vacsora!

Vilmos kiviszi a bárányteremet. Mindannyian az asztalhoz telepszenek, sorra mernek a kondérból

MAJTHÉNYI *(a tányér fölé hajol)* Micsoda illat, Újházyné asszony. Igazi hazai tyúkleves.
VILMOS *(belép, Ilkához)* Holnap örök nyugalomra helyezzük a bárányokat. Csodálatos az alkonyat. Bíborvörös az ég alja. *(Leül)*
ÚJHÁZY *(üveget húz elő, tölt)* Előbb koccintunk.
MAJTHÉNYI *(beleszagol a pohárba)* Whiskyvel?
ÚJHÁZY Lesz majd borunk is, saját termésű. *(Mindenki feláll)* A kormányzóra, az óhazára, arra, hogy legyen szőlőnk, borunk, kenyerünk. És mindenekelőtt arra, amit ma rávezettek a térképekre: New-Budára! New Hungaryre!

Koccintanak, isznak. Sötét

4. jelenet

A Hermann óceánjáró fedélzete. Kossuth a partraszálláshoz előkészített díszruhában. A korlátba kapaszkodik, zilált. Pulszky közelít, vaskos paksamétával integet

PULSZKY Még partra sem tettük lábunkat, és máris győzelem! Újabb meghívások! A New York Times köszöntő cikke! Most hozta a hajóra a révkalauz! Egész New York lázban ég!
KOSSUTH Miért nem szállunk már partra? Megint rosszul vagyok.
PULSZKY Túl nagy a hullámverés a kikötőben, de néhány óra múlva elcsitul...

Kossuth nyög

Tudod, hogyan titulál a New York Times!? Kossuth Lajos Európa George Washingtonja!!! És mit mond a New York Herald az Amerika népéhez intézett kiáltványodról? A modern Iliász! És mit ír a Philadelphia Enquirer? Hogy az utóbbi napokban öt újszülöttet is „Kossuth"-ra kereszteltek!
KOSSUTH Megváltoztatták a nevüket?
PULSZKY Nem. Ez a keresztnevük. Fel is sorolja őket a lap. *(Az újságot böngészi)* Itt van. Hamilton Kossuth, Ridgewater Kossuth, Stoltzfuss Kossuth és Rollingstone Kossuth. Két fiú és két lány.
KOSSUTH Lány?
PULSZKY Lány.
KOSSUTH És melyik melyik?
PULSZKY Azt nem tudni.
KOSSUTH Különös ország.
PULSZKY Az ötödiket úgy hívják, Kiss Kossuth. Talán egy hazánkfia. Bár *kiss* angolul annyit tesz: csók.
KOSSUTH *(hitetlenkedve)* Csók Kossuth.
PULSZKY A Washington Postban megjelent rólad egy óda! Egy Lowell nevű költő írta. Engedelmeddel lefordítottam néhány strófát, persze csak úgy, sebtiben, alig félórám volt rá, gondoltam, megörvendeztetlek vele. Publikálhatnánk az emigrációs sajtóban, hadd lássák!
KOSSUTH Olvasd.
PULSZKY James Russel Lowell: Kossuth... De nem az egész, mert elég terjedelmes, és valóban csak úgy, sietősen, tudod, mennyi a dolgom...
KOSSUTH Olvasd.
PULSZKY Kossuth... És persze csak amennyire sekélyes tehetségemből futotta, nem vagyok költő, bár fiatalkoromban olykor tollat fogtam én is, de hát ki nem?
KOSSUTH Olvasd!
PULSZKY Óh, magyaroknak zsarnok-verte népe!
Hiába csörg most rajtad bilincs:
A jövő századok ítéletébe'
Rajtad kívül győző e harcba' nincs!
A sikered te dúsan learattad,
Jutalmat nyert a gyász, mely téged ölt:
Legtöbbet adtál, mit csak nemzet adhat,
Mert tőled egy héroszt kapott a Föld.
Hallod, Lajos? Ez te vagy!
KOSSUTH *(a rosszulléttel küzd)* Hallom, hallom.
PULSZKY És milyen? Mármint a fordítás?
KOSSUTH Jó.
PULSZKY Most jön a java, de kérlek, semmiképpen ne felejtsd, hogy összesen félórám volt rá...
És ő, ki szent zászlód kezébe' hordta,
Meg is mentett, ma bármi vész gyötör,
Mert el nem némíthatja muszka horda
A szót, mely majdan sírjából kitör:
KOSSUTH *(nyögve)* Nem bírom tovább... *(Áthajol a korláton)*
PULSZKY *(elragadtatottan folytatja)*
Kossuth vagyok! Óh, Jövendő, amelybe'
Törpékre éj vár, igazakra fény:
E por fölött hódolj letérdepelve,
És emlékezve rá, mi voltam én:
A harsona, min át az Isten küldte
A földre le az ébresztés dalát!
Békó, halál jött rá? Mindegy! A kürtje
Tovább zeng s túlél békót és halált!
Hogy tetszett?
KOSSUTH *(szédeleg)* Remek.
PULSZKY És... *(Elakad, lenéz a háborgó tengerre)* Az első küldöttség. Látod, mit tesz a sajtó, az óda? Nem várták meg, míg lecsillapodik a tenger, és partra szállsz, ideeveztek! *(Mintha csak most pillantaná meg)* Hogy nézel ki? Hol a kalapod?
KOSSUTH *(erőtlenül)* Nem is tudom...
PULSZKY Kossuth Lajos Kossuth-kalap nélkül? Hogy lehetsz ennyire rendetlen? *(Felemeli a fejfedőt a földről, letisztogatja)* Tessék. Hozd rendbe magad, eléjük megyek, és fölvezetem őket a szalonba.
KOSSUTH Minden rendben lesz. *(Fölteszi a kalapot)*
PULSZKY *(eligazgatja a tollat)* Helyes. Össze kell szedned magad. Csak keményen, egyenesen. Hiszen tudod. Ahogy szoktad. *(Sietve távozik)*

Kossuth kiegyenesedik, vonásai rendezettek. Balja a szivén, jobbja a magasban — ahogyan a festményeken látható. Sötét

5. jelenet

A sátor ponyvája leeresztve, a tűzhely mellett jókora halom fa, a kezdetleges kürtő ereszt — füstgomolyok. A gyújtós aprítására szolgáló

rönkön Majthényi kucorog. Lábánál a tintásedény, körmöl. A ponyvánál motozás, Jani dugja be a fejét. Parasztember, kucsmáján hó, bocskora lucskos. Vállán tömött tarisznya, rongyba tekert kard. Népmesei jelenség. Beóvakodik a sátorba, észreveszi Majthényit, arcán könnyes mosoly, lekapja fejéről a kucsmát

JANI *(halkan, tisztelettudón)* Báró úr...
MAJTHÉNYI *(tétován fölpillant, tekintete átsiklik Janin, mintha ott sem lenne, maga elé motyog)* Majd ha befejeztem, Jani...
JANI Igenis, báró úr...
MAJTHÉNYI *(mintha álomból ébredne)* Jani... Jani? *(Felugrik)* Jani! *(Átöleli)*
JANI Báró úr... *(Tétovázik, átöleli Majthényit)*
MAJTHÉNYI Hát te? Hogyan? Nem hiszek a szememnek! Ülj le!
JANI Amikor a báró úr áll?
MAJTHÉNYI Húzd ide azt a rönköt, ülj le, mesélj.
JANI De...
MAJTHÉNYI Azt mondtam, ülj le!
JANI Igenis.

Majthényi visszatelepszik, Jani a lábához kucorodik

Ha megengedi a báró úr... *(Letekeri a bocskorszíjat)* Átázott a hóban.
MAJTHÉNYI Mesélj.
JANI Kalandos út volt, az biztos.
MAJTHÉNYI Hogyan találtál ránk?
JANI Kérdezősködtem, báró úr. Jó emberek laknak itt, válaszolnak, ha kérdik őket. Nem is volna semmi bajuk, ha csak az nem, hogy egy se tud rendesen beszélni.
MAJTHÉNYI Rendesen?
JANI Hát, magyarul. Így azután soká tartott, míg kihámoztam a sok makogásból a valóságot, el is tévedtem néhányszor, de végül csak megsegített az Isten.
MAJTHÉNYI Ha már egyszer elvonatoztál St. Louisig, onnan könnyű idetalálni.
JANI Vonat? Miből, báró úr?
MAJTHÉNYI Szekereztél?
JANI Nem én, báró úr. *(A lábára csap)* Csak úgy jöttem.
MAJTHÉNYI Gyalog? Honnan?
JANI Nyűjorból.
MAJTHÉNYI New York? Gyalog? Legalább három hónap!
JANI Öt. A tévelygésekkel. Úgy bizony. Öt hónap.
MAJTHÉNYI *(meghatott)* Derék ember vagy, Jani.
JANI Tudom, báró úr.

Csönd

MAJTHÉNYI És hogyan vannak odahaza? Hogy van az én...
JANI Úgy csendeskén.
MAJTHÉNYI Csomagol, készülődik utánam?
JANI Majd' egy éve, hogy elindultam, báró úr.
MAJTHÉNYI Nem is gondol rá, hogy utánam jöjjön?
JANI Mindig nagy szeretettel beszél a báró úrról. Amikor indultam, hivatott... *(Magához húzza a tarisznyát, csomagot vesz elő)* Azt mondta: ezt adjad át, Jani, mert különben leverem a derekadat. Hát most átadom.
MAJTHÉNYI *(átveszi a csomagot)* A levél benne van?
JANI Biztosan. Külön nem adott.
MAJTHÉNYI *(kibontja, szétteregeti)* Ebben nincsen levél.
JANI Hát mi van benne? Ha szabad érdeklődnöm. Csak mert egy évig hordtam a tarisznyámban, és annyiszor elgondoltam: ugyan mi lehet benne?
MAJTHÉNYI Almáspite. *(Kiemel egy darabot)* Azt hiszem.
JANI Az lehet. A méltóságos asszony szeret sütni.
MAJTHÉNYI *(elérzékenyülten)* Hazai almáspite.
JANI Egész jól bírta. Száraz? Csak azért kérdem, mert két-háromszor folyón is át kellett úsznom a tarisznyával.
MAJTHÉNYI Száraz. *(Odakínálja a süteményt)* Vegyél, Jani.
JANI Köszönöm, báró úr.

Óvatosan harapnak a kőkemény tésztába, lassan rágják

MAJTHÉNYI *(szelíden bólogat)* Nyolctojásos tészta.
JANI Az lesz az. Nyolctojásos.
MAJTHÉNYI *(szelíden)* Ebben kukac is van.
JANI Még a nyáron kerülhetett bele. Talán Hamburgban. Német kukac.
MAJTHÉNYI *(kipiszkálja a süteményből)* Hogy kitelelt az istenadta. *(Felnyög, a csomagra borul)* Nem írt! *(Felugrik, a kezében tartott süteményt a tűzbe vágja, zokog)* Miért nem írt?
JANI *(óvatosan)* Báró úr...
MAJTHÉNYI *(összeszedi magát)* Itt maradsz, Jani?
JANI Maradnék.
MAJTHÉNYI Akkor mától kezdve tegeződünk.
JANI Hogy én, a báró úrral?
MAJTHÉNYI Nincs többé „báró úr".
JANI Akkor mi van?
MAJTHÉNYI Józsi.
JANI Azt nem lehet, báró úr.
MAJTHÉNYI Ezért harcoltunk, Jani.
JANI Már engedelmével... én végigcsináltam a felvidéki hadjáratot! És nem azért, hogy most lejózsizzam a báró urat!
MAJTHÉNYI Ez itt más világ, Jani. Én már csak kérhetek tőled.
JANI Tessék csak, báró úr.
MAJTHÉNYI Mostantól kezdve független vagy, szabad és egyenrangú. Egyenrangú minden teremtett lénnyel — velem is. Tehát nem szólítasz többé báró úrnak. Tegezel. Megértetted?
JANI Ez... parancs, báró úr?
MAJTHÉNYI *(sóhajt)* Parancs.
JANI Igenis.

Csönd. Jani komoran teregeti száradni a kapcát. Majthényi ismét a csomagot nézegeti

MAJTHÉNYI Miért nem írt? *(A válla megrázkódik)* Miért?
JANI Majd fog. Biztosan fog... Józsi.

6. jelenet

Az emelvény: a New York-i városháza erkélye, mögötte szoba asztallal, székekkel. Az asztalon gyertya. Kossuth és Pulszky díszruhában. Kossuth szónokol, odalentről a tömeg zsivaja, taps, éljenzés, zúgás. A szónok háta mögül Pulszky lesi a hallgatóság reakcióit

KOSSUTH ...az egyenlőtlen küzdelemben a Sátán hordái kerekedtek felül. A kétfejű osztrák ragadozó és a behemót orosz medve maguk alá gyűrték nemzetemet, és osztoztak a koncon, míg Európa tétlenül nézte a dúlást, és együttérző szép szavakon kívül egyebet nem nyújtott. Tétlenül nézte, míg a zsarnokság ismét sírba fekteti a szabadságot, s akkor azután nem takarékoskodott a kenetes halotti beszédekkel az emberiség e legnagyobb eszméjének magyarországi sírja fölött!

A tömeg zúg

Én azonban hiszem, hogy az önök függetlenségi harcban, jogos forradalomban fogant óriás nemzete nem lesz érzéketlen az Óvilág függetlenségi harcaival és forradalmaival szemben. *(Balját szívére helyezi, jobbját a magasba emeli)* Hiszem, hogy a csillagok, melyek az önök lobogóját ékítik, felragyognak Európa felett, és a büszke sas, mely minden nemzeti jelképükön ott látható, fölszárnyal az Óvilág fölött, és víjjogása a korhadt zsarnokságnak végszava leend! Hiszem!

A tömeg tombol. Kossuth hátralép, az egyik székre rogy, kalapját az asztalra teszi és verejtékes homlokát törölgeti

PULSZKY Remek volt!
KOSSUTH Még mindig rosszul vagyok. Mintha most is a hajó tántorogna a talpam alatt, és odalent nem a tömeg hullámozna, hanem az óceán, és nem arcok, hanem halak, medúzák néznének rám.
PULSZKY *(meg sem hallja)* Magaddal ragadtad őket!
KOSSUTH *(kendőt húz elő, beletemeti arcát)* És a szemem is hiába hunyom le, ugyanaz.
PULSZKY Lábad előtt hever az Újvilág! Éppúgy tombolnak a New York-i polgárok, mint három éve a ceglédi parasztok! Jól írja Whittier!
KOSSUTH Az ki?
PULSZKY Költő! Híres költő. Ódát írt hozzád ő is.
KOSSUTH Bár Petőfi írt volna.
PULSZKY Ha megengeded... *(Papírt húz elő)* Persze csak úgy, kutyafuttában... Csak az első néhány sorra volt időm, gondoltam, örülni fogsz neki.
KOSSUTH *(a kendő mögül)* Egész New York hullámzik.
PULSZKY John Greenleaf Whittier: Kossuth! Mármint ez a címe. Kossuth.

Óh, két hatalmas földrész típusa, hőse te,
Akiben Ázsiának próféta ihlete
Európa erejével van egy lélekbe oltva...

KOSSUTH Mi az hogy „típusa"?
PULSZKY Hogyhogy típusa?
KOSSUTH Az előbb azt mondtad: „Két hatalmas földrész típusa". Az meg mi?
PULSZKY Hát... így áll a versben. Típus. Márminthogy típus. Szóval érted: típus.
KOSSUTH Nem értem.
PULSZKY Nem ez a lényeg, hanem...
KOSSUTH Ha Petőfi írt volna ódát, most nem kellene fordítani.

Pulszky sértetten összehajtogatja és elteszi a papírt. Az emelvény peremére lép — az erkélyre. Odakint zúg az éljen, majd ütemes kiáltozássá változik: Kosszusz! Kosszusz! Kosszusz!

PULSZKY Látni akarnak.
KOSSUTH Már láttak.
PULSZKY Ki kell menned az erkélyre. Csak néhány szót mondj.
KOSSUTH Majd később.
PULSZKY Ezt nem engedhetjük meg magunknak. A rólad formált kép a mindenünk. Az egyetlen tőkénk.
KOSSUTH Hová hajszolsz?
PULSZKY Az eszme semmit sem ér, ha nincs folytonosan a címlapon. Lent állnak a zsurnaliszták. Azt fogják írni: „A szónoklat után Európa hőse a felindult tömeg hívására mit sem hajtva gőgösen hallgatott..."
KOSSUTH Rosszul vagyok!
PULSZKY A tengeri baj utórezgése. Egy-két nap és nyoma sem lesz. Legalább mutasd magad.
KOSSUTH Egy perc nyugtom nincs, egyetlen percem! A feleségemmel három napja beszéltem utoljára, de negyedóra múlva ránk rontottál, hogy fogadjam az Ohióí Lövészek küldöttségét!
PULSZKY A virginiaiakét.
KOSSUTH Megölsz!
PULSZKY Én, aki a széltől is óvlak, magam ellenőrzöm a szállodai szobád, mielőtt elfoglalnád, és a ruhád, mielőtt felöltenéd? Aki fullajtárként loholok előtted és mögötted?
KOSSUTH De a Virginiai Lövészek...
PULSZKY A Virginiai Lövészek hadnagya a virginiai szenátor legkisebb fia. És a virginiai szenátor szavazatára égető szükségünk van, ha azt kívánjuk, hogy a Szenátus ne csak *szavakkal* támogassa a magyar ügyet. Eredményre csak akkor számíthatunk, ha kezet fogsz vele. Vele is. Mindenkivel. A legjobb volna, ha az összes amerikaival, a mit tudom én hány millióval. Hogy mindegyik megérinthessen. Látni akarnak. Adófizető polgárok, az ő kormányuk vendége vagy, az ő adójukból hívtak meg, tehát megfizettek érted. Az övék vagy. Joguk van hozzád. Téged akarnak.
KOSSUTH *(nyög)* Dehogy engem.
PULSZKY Hát?
KOSSUTH A festményt, a képmást, a plakátot! *(Letépi kabátját, repkednek a gombok)* Vedd föl!
PULSZKY *(hökkent)* Mi történt?
KOSSUTH Vedd föl!
PULSZKY *(öltözködik)* Nyugodj meg...
KOSSUTH *(odahajítja a kalapot)* Ezt is!
PULSZKY *(felveszi a kalapot)* Ezt nem lehet...
KOSSUTH Rosszul vagyok.
PULSZKY Lajos, az istenért...
KOSSUTH Állj ki az erkélyre...
PULSZKY Felismernek.
KOSSUTH Hogy ismernének fel, ha egyszer egyáltalán nem ismernek? Se engem, se téged! Sötét is van.
PULSZKY De ők téged követelnek...
KOSSUTH Ott a kabát, a kalap. Tedd a bal kezed a szívedre, emeld a jobbodat a magasba! Bírd ki! Nem lehetsz fáradt! Nem lehetsz roszszul! Csináld! *(Visszarogy az asztal mellé, arcát a kendőbe temeti, motyog)* Halak, halak, halak...

Pulszky tétovázik, majd összeszedi magát, kilép az erkélyre. A zúgás erősödik. Pulszky szívére helyezi bal kezét, és magasba emeli jobbját. Mámoros éljenzés: Kosszusz! Kosszusz! Kosszusz!

Halak, halak, halak...

7. jelenet

A sátor kitakarítva, ünnepre díszítve, a ponyvafalakon ádventi koszorúk, az asztalon tiszta abrosz, rajta ünnepi vacsora maradványai. A new-budaiak ünnepre öltözötten, legjobb ruhájukban ülik körül az asztalt. Az asztalfőn Újházy. Hallgatagon néznek a kiürült tányérokra

VILMOS *(még fölvesz egy csontot, lerágja még egyszer)* Pompás volt a pulyka, Terézia asszony.
MAJTHÉNYI Csak kicsinyke. Hagyni kellett volna még cseperedni.
ÚJHÁZYNÉ Az ünnep nem vár, míg meghízik a pulyka.
POMUTZ Így is majd' kicsorbult a kardom a nyakán.
KLÁRA Gyuri!
POMUTZ Elnézést, Klára kisasszony.
ILKA Mennyi az idő?
MAJTHÉNYI *(komótosan elővesszi zsebóráját)* Közel az éjfél.
ÚJHÁZYNÉ A poharakat.
JANI *(fölpattan)* Majd én.
ÚJHÁZYNÉ Hova igyekszik, Jani?
JANI Hogy a poharak...
ÚJHÁZYNÉ A pohárszékhez rohan a metszett kristályokért?
JANI *(visszaül)* Csak úgy megszokásból.
ÚJHÁZYNÉ A poharakat.

Kiisszák poharukból a maradék vizet vagy kilötybölik és a földre öntik. Madarász demizsont húz elő, töltöget

JANI *(fölpattan)* Majd én, miniszter úr...
MADARÁSZ *(nevet)* Miniszter úr?!
KERÉNYI Szilveszter napja... micsoda költeményt írt Petőfi Szilveszter napjáról. *(Felnyög)* Sándor! Mindjárt annyi idős leszek, mint ő, és még élek!
MAJTHÉNYI Történt már nagyobb tragédia is, mint hogy egy költő még él.
KERÉNYI Tudni, mikor és hogyan kell meghalni! Ez a zsenialitás.
MADARÁSZ *(visszazöttyen a helyére)* Miért kell mindig a halálról beszélni? Pulykákéról vagy költőkéről? Engem is kivégeztek már, és lám, mégis találok valami más témát!
ÚJHÁZYNÉ Maga belebolondult ebbe az in effigie cirkuszba.
MADARÁSZ Nem így beszélne, Terézia asszony, ha magával vagy a férjével történt volna ilyesmi.
ÚJHÁZY Vége az évnek barátaim.
MADARÁSZ Az óév haláláról akarsz beszélni?
ÚJHÁZY Az újév születéséről.
MADARÁSZ Engedélyezem.
ÚJHÁZY *(felállt, magasba emeli a poharat)* Rövid leszek.

Mocorgás az asztalnál

Hamarosan ránk köszönt az 1852-es esztendő. Mondhatnátok: hál' istennek, mert ennél nyomorúságosabbat, mint az óév nem láttunk még. De én azt mondom nektek: kevés dicsőségesebb esztendőt jegyzett a história, mint az 1851-eset, amelyben egy régi, nagy nemzet született újjá poraiból, mint a főnixmadár!
MAJTHÉNYI *(elővúzza zsebóráját)* Azt hiszem... Lacikám...
ÚJHÁZY És ha most fázunk, és sátorban lakunk is még a tél közepén, s az ünnepi asztalra nem jut is elegendő étel, tisztességes pohár; ne felejtsétek: épp csak megtettük az első lépéseket egy messzire vezető úton! És nekünk, barátaim, legalább nekünk látnunk kell, hogy mi vár az út végén! Egy szépségében semmihez nem fogható szabad, tágas ország, amely elegendő helyet, javakat és teret kínál minden polgárának, hogy megteremtse azt, aminek megteremtésére született. Mert hiszen mivégre vagyunk, ha nem arra, hogy teremtsünk? Minden ember születik valamire, s mi éppenséggel arra, hogy felépítsük e boldog államot: talpunk alatt a föld, melyen szemhatárig ring a búza, és fejünk fölött nincs idegen úr csak az ég és a csillagok! Barátaim! A kormányzó háza, mely Kossuth szállásául és New Hungary kormányzati központjául szolgál majdan, félig készen áll!
MADARÁSZ Mondd, hány levelet írtál Kossuthnak, amióta megjött?
ÚJHÁZY Nem számoltam.
KLÁRA Négyet.
MADARÁSZ És hányra válaszolt?
ÚJHÁZY Az ilyen kicsiségek sohasem...
KLÁRA Egyre sem.
ÚJHÁZY Lassan jár a posta.
MADARÁSZ Szállj le a földre, Laci.
ÚJHÁZY Ott vagyok. New Hungary földjén.
MADARÁSZ Ugyan, dehogy.
ÚJHÁZY A nemzetnek szüksége van...
MADARÁSZ A nemzet?! Mit gondolsz, ki emlékszik ránk? Kinek kellünk mi? Hány év vagy hónap, amíg azt sem tudják már, kik voltunk? Vagy ami még rosszabb: lassanként kellemetlenné válunk. Kossuthnak talán máris...
ÚJHÁZY *(közbevág)* Megtiltom...
MADARÁSZ *(csikorogva)* Te nekem csak tanácsolhatsz, Laci. De semmit nem tilthatsz meg.
VILMOS *(fékezné apját)* Apa...
KERÉNYI Szilveszter van, koccintsunk!
MADARÁSZ Majd ha befejeztem. Nem kellünk mi Kossuthnak. De még az is lehet, hogy jobban járunk, ha elfeledkezik rólunk. Ő is, meg más is. Mert ha sokat ficánkolunk, egyszeriben csak eszébe ötlik az otthoniaknak: hopp! Nem volt éppenséggel fenékig tejfel ez az Újházy. Nem az ő lelkén szárad, hogy Komárom mégis megadta magát? Tudom-tudom, te voltál, aki mindvégig ragaszkodtál hozzá: ne adjuk fel az ország utolsó bástyáját. Mégis te leszel az, aki elveszejtette. Én pedig akkor is a Zichy-gyémántok tolvaja maradok, ha soha nem láttam a gyémántokat! Hiszen ezt írja rólam minden újság.
ÚJHÁZY Majd lesznek más újságok, amelyek mást írnak. És lesznek tiszta lelkű emberek, akik nem zárják be a fülüket az igazság előtt. Mert az igazság előbb-utóbb...
MAJTHÉNYI Sem előbb, sem utóbb. Mivel nem létezik. Csak ismétlés van. Amit százszor ismételsz, kívánatossá válik, amit ezerszer, az természetessé, amit pedig tízezerszer, az egyedül üdvözítő igazsággá. Bármit tettél, bármilyen vagy, azzá válsz, aminek mondanak.
ÚJHÁZY Ismered az amerikai mondást? „Egy embert sokáig be lehet csapni, sok embert rövid ideig be lehet csapni, de sok embert sokáig nem lehet becsapni."
MADARÁSZ Naiv nép! Kezdők. Dehogynem lehet.
ÚJHÁZY Márpedig olyan nincs, hogy a nemzet emlékezete...
MADARÁSZ A nemzet emlékezete? Az nem magától való! Azt írni szokás. Meg átírni. Ahányszor csak kell. A propaganda csinálja a memóriát.
ÚJHÁZY Mi dolgunk vele? Hinni kell, akarni. Ne légy ilyen keserű. Ez a csodák földje. Sehol másutt nem sikerülhet, csak itt. Lajos eljön, és megcsinálják az új, a sosemvolt országot, aminek nincsen átírható múltja, csak fényes jövendője. Hiszen ezt akarjuk: egy másik Magyarországot! Egy másikat végre!

Csönd

POMUTZ Hány óra?
MAJTHÉNYI *(az órát rázogatja)* Már régen mondani akartam... Megállt az órám. Fogalmam sincs, mennyi az idő. Valószínűleg régen elmúlt éjfél.
ILKA Így nem lehet rendesen ünnepelni.
ÚJHÁZY Mit számít, hogy éppen e pillanatban üti-e az éjfelet az óra...
VILMOS Akkor lehetett éjfél, amikor a pulykáról volt szó.
ILKA Miért éppen akkor?
KERÉNYI Mi sose tudjuk, hogy mennyi az idő... Vagy lekésünk, vagy előreszaladunk, mindig máskor vagyunk, mint amikor éppen kellene...
VILMOS És ha nem tudjuk az órát és a percet, akkor már nem is koccintunk az új esztendőre? Akkor itt állunk a poharakkal ítéletnapig?
ÚJHÁZYNÉ Laci... béküljenek meg. A kedvemért. Hiszen azelőtt együtt voltak mindig! Ha maguk ketten összefognának!

A két férfi némán egymásra köszönti a poharat

ÚJHÁZY *(mindenkihez)* Boldog új esztendőt!

Koccintás, szerencsekívánatok röpködnek. Isznak

POMUTZ *(egy szájharmonikát húz elő)* Ez egy olyan új dolog. Burlingtonban nagyon divatos. *(Belefúj)* Ott vettem.
ILKA Olyan a hangja, mint a harmonikának.
POMUTZ Az is. Szájharmonika. *(Játszani kezd)*

Egy darabig hallgatják, majd Vilmos meghajol Ilka előtt, és táncolni kezdenek. Kerényi felkéri Klárát, némi habozás után Újházy is Újházynét. A tánc gyorsul. Jani magában ropja, afféle „legényest" jár. Madarász is toppant egyet-egyet, és közben szájához emeli a demizsont. Csak Majthényi húzódik komoran a sarokba. A ritmus gyorsul, a mozgás egyre vadabb. Jani olykor élesen füttyöget. Kerényi és Klára egymásba feledkeznek. Vilmos vadul pörgeti Ilkát. Újházyné zihál, verejtékezik, megtántorodik, Újházy elkapja, és egy székre ülteti. Verejtékezik ő is. Újházyné riadtan átöleli a férjét, oldalához szorítja fejét. Így maradnak. Tombol a tánc. Jani középre perdül, ott járja magában

MADARÁSZ *(a magasba emeli a demizsont, úgy rikolt)* Boldog új esztendőt!

A táncolók mozdulatlanná dermednek

8. jelenet

Kossuth az emelvényen, hajadonfőtt. Kezében üres pohár. Damasszttal terített asztal, ezüst- és kristálycsillogás

KOSSUTH És most, hogy vázoltam hazám szánni való állapotát, boldog új esztendőt kívánok a sajtó képviselőinek, akik megtiszteltek azzal, hogy újévi bankettjük díszvendégéül invitáltak. Boldog új esztendőt kíván önöknek az, aki maga is hírlapíróként kezdte, s míg tevékenykedett, soha szem elől nem tévesztette, hogy a sajtó szabadságánál drágább kincse nemzetnek nem lehet. Nincs kisebb vagy nagyobb sajtószabadság, hanem csak egyféle, a teljes, mert annak bárminemű korlátozása, legyen az bár a legravaszabbul elhelyezett, mégoly mellékesnek tetsző korlát is, menthetetlenül kihat az egészre, s a kezdetben talán észrevétlen apró hazugságok finom hálójával szövi át azt, míg végül az olvasó tűzre veti a lapot, mondván: hazudnak megint!

Taps, éljenzés

Boldog új évet kíván hát önöknek a valahai hírlapíró, akinek egyszer már megadatott, hogy megízlelje hazájában a sajtó szabadságának mámorát, és nem nyugszik, amíg az ismét helyre nem áll!

Éljenzés, taps. A háttérből előront Pulszky, egyik kezében arany zsebóra, a másikban pezsgősüveg

PULSZKY Éjfél! *(Leteszi a zsebórát, pezsgőt bont, tölt Kossuthnak, felragadja a poharát)* Éjfél!!

Moraj, pezsgőpukkanások, majd kintről hangosabb durranások: ágyútűz. Kossuth kihúzza magát, szabad keze díszkardjának markolatán. A zsivaj csöndesül, csak a tüzelés hallatszik

(Halkan) Lajos... A New York-i polgárőrség. Az éjfelet köszöntik.
KOSSUTH *(elernyed)* Persze. *(Fakón)* Boldog új évet.

A zsivaj felcsap. Kossuth és Pulszky némán egymásra köszöntik a poharat. Isznak. Sötét. A táncolók megelevenednek. A zene és az ágyútűz összevegyül. Tombol a tánc

Vége az első felvonásnak

II. FELVONÁS
1. jelenet

New York-i szállodaszoba. Kossuth az asztalnál, előtte a Magyar Kölcsön tarka szelvényei, valamennyit aláírja. Az asztal túlvégén Pulszky, a postát bontja

KOSSUTH *(ír)* Kilencvennyolc... kilencvenkilenc... száz... *(A kezét masszírozza)* Merevek az ujjaim, az egész alkarom. Százanként pihenőt tartok, de hiába. És még sehol sincs a vége. Biztos, hogy mindet alá kell írnom?
PULSZKY Sajnos.
KOSSUTH Az egy- és ötdolláros címleteket is? Mi lenne, ha csak a nagyobb címleteket szignálnám, azután közzétennék egy újságcikket, és abban hitelesíteném a kisebbeket?
PULSZKY Senki nem fogadná el a biankót, és kútba esne az egész Magyar Kölcsön. Pedig mennyit fordítottunk a nyomdára. Szép lett. Majdnem olyan szép, mint a Kossuth-bankók.
KOSSUTH *(újra nekilát)* Egy... kettő... három...
PULSZKY *(a leveleket válogatja, felragyog)* Egy hozzád címzett pamflet. A rabszolgaságról. És mellékelve egy költemény! *(Átfutja)* „Egy amerikai rabszolga Kossuthhoz." Ez a címe. Az első sorok hevenyészett fordításban...
KOSSUTH Kímélj meg, kérlek. Hatvannégy... hatvanöt...
PULSZKY *(sértetten elteszi a levelet)* Majd később...
KOSSUTH Egyéb?
PULSZKY *(felemel egy köteg levelet)* Aki magyar itt van az Egyesült Státusokban, mind téged ostromol: őt és csak őt fogadd el egyetlen hiteles és hivatalos emigránsnak.
KOSSUTH Hivatalos emigránsok... Még csak az kell. Hetvenkettő... hetvenhárom...
PULSZKY Marakodnak, és téged kívánnak döntőbírónak.
KOSSUTH Mi van Újházyval? Miért nem jelentkezik?
PULSZKY Írt.
KOSSUTH Mikor?
PULSZKY Többször.
KOSSUTH Nem említetted.
PULSZKY Annyi fontosabb teendőnk akadt.
KOSSUTH Talán kissé túlságosan is megszűröd, ami eljut hozzám, nyolcvanöt, nyolcvanhat.
PULSZKY A titkár feladata az, hogy szelektáljon, ésszerű sorrendet állítson fel, és előkészítse a legsürgetőbb tennivalókat.
KOSSUTH Újházy mégiscsak más. Az utolsó kormánybiztosunk... kilencvennégy... mi már mind Törökországban voltunk, és ő még hetekig igazgatta Komáromot, kilencvenöt. Továbbá kineveztem a magyar nemzet meghatalmazott követjévé még tavalyelőtt, kilencvenhat, levélben, kilencvenhét.
PULSZKY Talán hiba volt.
KOSSUTH Hiba? Kilencvenkilenc...
PULSZKY A levelei dagályosak, gondolatai zavarosak, tervei valóságtól elrugaszkodottak.
KOSSUTH Száz! Pihenő.
PULSZKY Ezért nem akartam elvonni vele a figyelmed fontosabb teendőkről.
KOSSUTH Talán mégiscsak az én dolgom eldönteni, hogy mi fontos és mi nem az.
PULSZKY Persze. De a te energiáid a nemzet energiái. Takarékoskodnunk kell vele.
KOSSUTH És talán azt is az én dolgom eldönteni, hogyan osztom be az energiáimat.
PULSZKY Persze. Közben azért írj, légy szíves.
KOSSUTH És talán azt is én döntöm el, hogy mikor tartok szünetet!
PULSZKY Úgy látom, kissé ingerült vagy.
KOSSUTH Levegőt! Levegőt akarok venni.
PULSZKY Te mindig tisztán látó ember voltál, Lajos. Láss tisztán most is. *(Papírokat nyom Kossuth kezébe)* Tessék.
KOSSUTH Mi ez?
PULSZKY A kiadások, a bevételek.
KOSSUTH *(belepillant)* Ennyi pénz a szállásra? Hiszen mindenütt díszvendégek vagyunk.
PULSZKY Szóban. De a fogadósok tartják a markukat. És olyankor a városi elöljárók éppen mindig távol vannak.
KOSSUTH Tizennégy amerikai város díszpolgára vagyok.
PULSZKY De egyetlen szállodának sem vagy ingyenvendége. És a Kongresszus nem mozdul. Baj van, Lajos. Az Egyesült Státusok kormányától csak szép szavak dőlnek, de a pénz, az nem. Nekünk pedig elsősorban az kell! Az otthoni hálózat fenntartására és bővítésére, propagandára és fegyverre! Hogy újrakezdhessük. Harmadik hónapja vagyunk itt, és egyelőre semmi. Csak magánadományokra számíthatunk, a velünk szimpatizálók péterfilléreire. És erre való a Magyar Kölcsön. És ha a Magyar Kölcsönt lejegyzik, talán moccan az állam is. A polgár bukszáján át vezet az út a kincstárhoz. Nincs időnk, hogy fölösleges dolgokra pazaroljuk az energiáid.
KOSSUTH Újházy László nem dolog.
PULSZKY Megengedem. De fölösleges.

KOSSUTH A legkövetkezetesebb ember, akit ismerek. A legelszántabb. Ha ő nem levelez, cikkez, szervez fáradhatatlanul, még most is a porta foglya vagyok. Ő szabadított ki. És én tudom, hogy mivel tartozom neki.
PULSZKY Köszönettel. Semmi egyébbel.
KOSSUTH Mondd, ki vezényel itt?
PULSZKY Természetesen te.
KOSSUTH Ki mozgat kicsodát? Pulszky Ferenc szabja meg, hogy mi a teendőm?
PULSZKY Vádolsz? Engem, akinek minden törvekvése... Remélem, nélkülem többre jutsz. Aki nemrég még országot szervezett, annak körutat szervezni semmiség. *(Papírt húz elő)* Tessék, Újházy levele. Már itt sem vagyok. *(Felállt)*
KOSSUTH Hová mész?
PULSZKY Összekészítem az iratokat, hogy rendben adhassam át.
KOSSUTH Maradsz.
PULSZKY De ha nem bírom bizalmadat...
KOSSUTH Azt mondtam, maradsz! *(Felbontja a levelet, olvas)* „Meglátod, hinni fogod magad is, hogy azok után, miket keresztüléltünk s tapasztaltunk, az ember lelke vonzódik a bűntől még tiszta vadonok felé..." *(Fölnéz)* Mindig vonzotta az öreget Rousseau. „Miólta a boldogtalan magyar hazát úgy tönkretették a zsarnokok, aristocraták és árulók, minden csepp vérem a bosszúban úgy ég, mint a vulkánnak föld alatti tüze..." Igazi romantikus.
PULSZKY Boldogtalan idealista.
KOSSUTH „A feladás mételye bűnbarlanggá változatta át a hont. Nincs barát, rokon, kiben bízhatnál... A fejek folyvást hullanak..." *(A papírkötegbe lapoz)* Hosszú. *(Visszaadja)* Mi a veleje?
PULSZKY *(diadalmasan)* No, lám. *(Leül, kölcsönjegyeket tol Kossuth elé)*
KOSSUTH *(sóhajt, nekilát)* Egy... kettő... Igazán nem tudom, mihez kezdenék nélküled, Feri.
PULSZKY *(békülékeny)* Én csak az árnyékod vagyok. Tehát Újházy levelének lényege: új magyar kolónia Amerikában. Költözz oda hozzájuk, Új-Budára, a házadat fölépítették, a földet lefoglalták számodra. Onnan irányítsd a magyarság dolgát mint kormányzó. Harminc év alatt fölnevelnek egy új nemzedéket, mely az amerikai demokrácia eszméin cseperedvén visszatér az óhazába és visszahódítja azt. Újházy kétmillió új magyar demokratát remél. Hát ennyi.
KOSSUTH *(abbahagyja az írást, fölnéz, azután folytatja)* Tizenhat... tizenhét...

2. jelenet

A sátorban egy karosszékben Újházyné betegen, takarókba bugyolálva. Madarász, Majthényi, Újházy és Jani nyugtalanul járkálnak, vagy áltevékenységekkel igyekeznek elfoglalni magukat. Klára anyja mellett ül. A levegőben ideges várakozás

ÚJHÁZYNÉ Nem neked való, Klára. Másféle ember. Nemes, lobbanékony, szomorú... Neked nem költőre van szükséged.
KLÁRA Mert ezt is olyan jól tudja a mama, ugye? És még sosem tévedett, ugye?
ÚJHÁZYNÉ Lehet, hogy már tévedtem. De most nem.
KLÁRA Ilkáról is mindent tud?
ÚJHÁZYNÉ Fáj nekem, amikor látom, hogy mennyire gyűlölöd a húgodat.
KLÁRA Nem is tudok gyűlölni. Csak...
ÚJHÁZYNÉ Csak?
KLÁRA *(lenyeli mondandóját)* Nincs csak.
ÚJHÁZYNÉ Ilka nem tehet róla, hogy annyival fiatalabb, és hogy annyival... szebb.
KLÁRA Ezt most miért kellett, mama?
ÚJHÁZYNÉ Az Újházy családban a szép szavak érnek a legtöbbet. A csillagok, a felhők, a légvárak. De én Várady-Szakmáry Teréznek születtem. És minálunk az igazság ért legtöbbet. Akkor is, ha kegyetlen. És hiába Újházy a neved, felerészben akkor is Várady-Szakmáry vagy. Hát azért. Klára... még minden lehetséges. Még csak harmincéves vagy...
KLÁRA Harmincéves!
ÚJHÁZYNÉ Azt mondtam: *még csak* harmincéves.
KLÁRA Vénasszony!
ÚJHÁZYNÉ És nincs nálad melegebb szívű teremtés a földkerekén. És meg fogod találni azt, akinek éppen ez a legfontosabb. Megtalálod itt, a prérin is. Higgyél nekem. *(Lehunyja a szemét)*
KLÁRA *(megriad)* Mama.
ÚJHÁZYNÉ Apádat... ne engedd el Kossuthhoz. Mondd neki, hogy a hosszú út... Hogy meghűl.
KLÁRA Majd a mama megmondja.

Pomutz és Kerényi lépnek a sátorba. Klára felugrik. Az érkezők mögött Keokuk és Tlaloha. Keokuk ősz, méltóságteljes törzsfőnök. Ruházata vegyes: díszesen hímzett bőr lábszárvédő és -mokasszin, hajpánt és tollas fejdísz, ám európai felöltő és ing. Övében revolver és tomahawk. Tlaloha tetőtől talpig finoman kikészített bőrökbe bugyolált fiatalasszony. Keokuk a szívére helyezi a kezét és meghajol

(repesve) Végre!
ÚJHÁZY *(érdeklődő, jóindulatú csodálkozással)* Nahát. *(Pomutzhoz)* Nehéz volt velük? *(Keokukhoz)* Majd mutogatok.
KEOKUK Úgy sokkal nehezebb, tisztelt uram.
ÚJHÁZY *(zavartan)* Bocsánat. Nem tudtam, hogy beszél.
KEOKUK A beszéd különbözteti meg az állatot az embertől, uram.
ÚJHÁZY Mármint, hogy beszél angolul.
KEOKUK Franciául is, amennyiben az önnek kényelmesebb. Parlez vous français?
ÚJHÁZY Un peu, de inkább az angol.
KEOKUK Ahogy óhajtja.
POMUTZ Bemutatom Mr. Keokukot, a sauk törzs főnökét. Mr. Keokuk, Mr. Újházy, Mr. Keokuk, Mr. Madarász, Mr. Keokuk, Mr. Majthényi, Mr. Keokuk, Mr. ... *(Habozik)*
JANI Jani!
POMUTZ Jani.
ÚJHÁZY Szóval... önök lődöztek a környéken a nyáron?
KEOKUK Háború volt, uram. Olyankor úgy szokás.
KERÉNYI Ez itt Tlaloha. Orvosságos asszony. Újházy úr leánya, Klára.

A bemutatottak kölcsönösen hajlonganak

És a beteg, Terézia asszony.
KEOKUK Tlaloha mindent megtesz.
KLÁRA *(Tlalohához)* Mi már találkoztunk. A tinta! *(A székhez vonszolja)* Segíts rajta. Kérlek.

Tlaloha a szék mellé kuporodik, a beteget vizsgálja

KEOKUK Sajnos Tlaloha nem beszél angolul, habár ő is tud négy idegen nyelvet, az algonquint, az irokézt, a delaware-t és a sziút. Parlez vous sioux, Monsieur?
ÚJHÁZY Non.
KEOKUK Pedig gyönyörű nyelv, semmivel sem alábbvaló másoknál. Egyébként sejtettem, hogy önök nem beszélik, és pusztán azért bátorkodtam elkísérni Tlalohát, hogy segítsem a kölcsönös megértést.

Mindannyian Tlalohát figyelik, aki porokat, füveket rakosgat a földre. Újházy zavartan téblábol

MADARÁSZ *(az asztal felé int)* Parancsoljon, foglaljon helyet... Mr. Keokuk.
KEOKUK Köszönöm. *(Az asztal mellé guggol)* Így kényelmesebb.
TLALOHA xxxxxxxxx
KEOKUK Tlaloha vizet kér.
ÚJHÁZY Igen vizet.
KLÁRA Majd én... *(Mer a tűzhely mellett álló csöbörből)*
TLALOHA xxxxxxxxx.
KEOKUK Tlaloha köszöni a vizet.

Tlaloha hosszasan kevergeti a szereket, majd amikor elkészül a keverék, a pohárba szórja

MADARÁSZ Mivel kínálhatom meg, Mr. Keokuk? Nem dúskálunk, de van itthon, ahogy önök mondják... egy kis tüzes víz.
KEOKUK Ezt nem mi mondjuk így, Mr. Madarász, hanem a fehérek szeretnék, ha így mondanánk. Mivel így olyan primitíven hangzik. Mi a whiskyt whiskynek hívjuk, a konyakot pedig konyaknak. Ha nem veszi rossz néven.
MADARÁSZ Dehogy. És mit kér?
KEOKUK Teát. Délután teázni szoktam. Whisky csak este, lefekvés előtt.
ILKA *(szolgálatkészen)* Hozom.

Tlaloha ujjával kavargatja az italt a bögrében, majd Klára segítségével itatni kezdi Újházynét

MAJTHÉNYI *(érdeklődve)* Tehát ez az a Tlaloha, aki...
KLÁRA Most ne zavarja.
MAJTHÉNYI Aki állítólag jósolni is tud.
KEOKUK Igen, tud.
ILKA Kész a tea. *(Töltöget)* Adok mindenkinek.
KEOKUK Köszönöm, kisasszony.
ILKA Szívesen, Mr. Keokuk.
MADARÁSZ Tegyük föl, hogy valaki ismeri a jövőt. Akkor tud-e változtatni rajta?
KEOKUK Ha tudna, akkor az a jövő már nem ugyanaz a jövő volna.
MADARÁSZ Tehát nem tud. Akkor minek megismerni?
KEOKUK Legtöbbször jobban járunk, ha nem ismerjük meg. De a jövő gyakran megmutatkozik, ha akarjuk, ha nem. Jelek léteznek. Csak kevesen tudják olvasni. És a fehér ember már nem hisz bennük. Mennyit vitatkoztam erről barátaimmal a Harvardon.
ÚJHÁZY A... Harvard-egyetemre járt?
TLALOHA *(fölegyenesedik)* xxxxxxxxx.
KEOKUK Tlaloha azt mondja, Madame Újházy rövidesen elalszik.
TLALOHA xxxxxxxxx.
KEOKUK xxxxxxxxx.
ÚJHÁZY Mit mond? Hogy van?
KEOKUK Tlaloha azt mondja, az álom mindig reményt ad. Korábban kellett volna hívni.
ÚJHÁZY *(dermedt)* Nem engedte.
KLÁRA Mama...

Az indiánok felállnak. Tlaloha az asztalra teszi a bögrét. Csomagol

TLALOHA xxxxxxxx.

KEOKUK Az orvosságot azért csak igya meg, Madame Újházy. *(Meghajolnak)* Béke. *(Ilkához)* Köszönöm a teát.
MAJTHÉNYI És... nem lehetne mégis kipróbálni?
MADARÁSZ Mit?
POMUTZ A jóslást.
KEOKUK xxxxxxxxx?
TLALOHA xxxxxxxxx.
KEOKUK xxxxxxxxx! Tlaloha azt mondja, nem szívesen jósol.
MAJTHÉNYI És ha megparancsolja neki?
KEOKUK Jósolni nem lehet parancsra.
MAJTHÉNYI Pedig kíváncsi vagyok. A jövőre. Igazán.
KLÁRA *(Kerényire pillanat)* Én is szeretném, ha...
ÚJHÁZY Én inkább... *(Megborzong)* Nem akarom tudni.
KEOKUK xxxxxxxxx.

Tlaloha a tűzhelyhez lép, hosszan a lángokba bámul

ILKA Most... jósol?

Csönd. Tlaloha hirtelen megpördül. Keokukra néz

TLALOHA xxxxxxxxx.
KEOKUK xxxxxxxxx?

Tlaloha némán a fejét rázza

xxxxxxxxx?!

Tlaloha ismét a fejét rázza

POMUTZ Azért most már mondhatna valamit.

Tlaloha nekiiramodik, körbeszalad a sátorban, egyenként mindenkinek a szemébe néz, mindenkit megérint. Újházyné előtt földig hajol. Sarkon fordul, kirohan a sátorból. Riadalom, felháborodás

Mégiscsak több a soknál!
MADARÁSZ Mi ez?!
JANI Az úristenit!
MAJTHÉNYI *(rémült)* Mit látott?
ILKA Meg kell mondania!
KLÁRA *(tenyerébe temeti arcát)* Istenem...
MADARÁSZ Mr Keokuk, állítsa meg, hívja vissza!
KEOKUK *(a bejárathoz ugrik)* xxxxxxxx! *(Kirohan ő is)*
POMUTZ Hé! Álljanak meg, hé!

Valamennyien kiáltozva kigomolyognak a sátorból. Csak Újházy marad odabent. A feleségéhez lép, aki moccanatlanul, lehunyt szemmel fekszik a karosszékben. Újházy letérdel, átöleli az asszony térdét, és az ölébe hajtja a fejét

3. jelenet

Kossuth és Pulszky az Emperor folyami gőzös fedélzetén. Pulszky a korlátnál áll Kossuth kabátjában és kalapjában, mosolyog, kendőt lobogtat. Kossuth háttal neki nyugszéken ül. Olvas. Mellette üres nyugszék. Távolról éljenzés, díszlövések

PULSZKY Leszakad a karom.
KOSSUTH *(föl sem néz a papirokból)* A hazáért teszed.
PULSZKY Mit kezd a haza egy félkarú Pulszkyval?
KOSSUTH Kérlek, ne vedd rossz néven, de amióta New Yorkban leszálltunk a hajóról, forog velem a világ, ha vizet látok, akár tenger, akár folyó. Ez a gőzös meg mintha utánozni akarná nagytestvéreit az óceánon, időnként jól meghintáztat. Gonosz jószág.
PULSZKY Ráadásul úgy hívják: Emperor. Akárhogy csüröm-csavarom, ez annyit jelent: császár.
KOSSUTH Mondtam, hogy gonosz jószág.
PULSZKY *(lankadatlanul integet)* Teljes gőzzel haladunk, és a parton tömeg, ameddig a szem ellát. Ez a Mississippi háromszor olyan széles, mint a Duna. A közepéig nem látnak el.
KOSSUTH Úgy vettem észre, igen sokaknak van messzelátója. Én már nem állok a lábamon. Kérlek, Feri.
PULSZKY Természetesen. Bár nem éppen titkári feladat.
KOSSUTH Kevesen vagyunk. Mindenkinek el kell végeznie mindent, ami adódik. *(Papirt nyújt Pulszky felé)* Ez mi?
PULSZKY *(leereszti a kezét)* Elszámolás. A Magyar Kölcsön...
KOSSUTH Folytasd.
PULSZKY Folytatom.
KOSSUTH Az integetést!
PULSZKY *(könyörögve)* Az istenért...
KOSSUTH Híveket kell szereznünk! Abba ne hagyd!
PULSZKY *(nyögve)* Persze. Tehát a kölcsönt illetően nem váltak be a számításaink. A negyedét sem jegyezték. Szép szó, mosoly, ígéret volt elég, hiszen tudod...
KOSSUTH Pontosan mennyink van?
PULSZKY Némi tartozásunk.
KOSSUTH Mit?
PULSZKY *(nyugtatóan)* Már nem sok. A féláron felkínált puskák a New York-i arzenálban... A felét azért ki kell fizetni. Némi szerencsével talán sikerül... engedelmeddel kart váltok. *(Ballal folytatja az integetést)*
KOSSUTH Én jobbkezes vagyok.
PULSZKY Ezen a ponton megtagadom az engedelmességet! Jó esetben tehát még ittlétünk alatt kifizethetjük a puskákat. Akkor van tizenháromezer igen modern puskánk.
KOSSUTH New Yorkban. Az új magyar felkeléshez. De a hazaszállításhoz nincs pénzünk.
PULSZKY Elfogyott. Vagyis be sem folyt.
KOSSUTH Lassan az erőm is elfogy. Elegem van.
PULSZKY Hat otthoni emberünket letartóztatták.
KOSSUTH Mit? És ezt csak így mondod?
PULSZKY Nem akartalak ezzel is terhelni.
KOSSUTH A részleteket!
PULSZKY Egyelőre nem ismeretesek. Legjobb informátoraink hallgatnak, félő, hogy őket sem kerülte el a letartóztatási hullám.
KOSSUTH *(csikorgva)* És mi itt parádézunk a Mississippin, miközben leghűbb embereinket sorra bebörtönzik?
PULSZKY Itt tehetjük a legtöbbet. Pénz kell, ami támogatást szerez, és támogatás, ami pénzt. *(Lerogy Kossuth mellé)* Már megbocsáss, de a kalapod igen kényelmetlen. *(Leveszi)*
KOSSUTH Nem azért hordom, mert kényelmes.
PULSZKY Én sem.
KOSSUTH *(hirtelen dühvel)* Átkozott Amerika!
PULSZKY *(vastag papírköteget húz elő kabátja alól)* Tudod, hol tartok? Kétszáztizenegy.
KOSSUTH Kétszáztizenegy micsoda?
PULSZKY Ennyi költeményt írtak hozzád, amióta partra tettük a lábunkat, ennyi ódát, himnuszt, panegyricust! Amint lesz egy kis nyugovásunk, lefordítom mindet, és kiadjuk! Óriási hatása lesz! Kétszáztizenegy!
KOSSUTH Bár ennyiszer tízezer dollárt adtak volna! Átkozott Amerika!

4. jelenet

1852 márciusa. A sátor mellett egyszerű fakereszt. A kereszt előtt Újházy és Klára térdel. Újházy mellett, a földön nyereg. Valamivel hátrébb Pomutz várakozik tiszteletteljes némaságban, ő a vállán tartja az útiholmit. A térdelők szedelődzködnek, Újházy nyögve emeli a súlyos nyerget. Madarász némán nézi őket oldalról

ÚJHÁZY Nem gondoltad meg magad?
MADARÁSZ Nem.
ÚJHÁZY Tárt karokkal fogadna.
MADARÁSZ Tudom.
ÚJHÁZY Az első szava az lesz: hol van Madarász?
MADARÁSZ Tudom.
ÚJHÁZY Tarts velünk.
MADARÁSZ Nem.

Pomutz a földre dobja a nyerget, háttal a vitatkozóknak ráül, tüntetőleg várakozik

ÚJHÁZY Ez nem büszkeség. Ez kevélység. Veszekedett gőg.
MADARÁSZ Miért nem válaszolt a leveleimre? Miért nem mondta el ország-világ előtt, hogy mi történt a Zichy-gyémántokkal? Miért hagyta, hogy az osztrákok világszerte mocskolják Magyarország belügyminiszterét — nota bene egy in effigie kivégzett embert, ami már-már hullagyalázás — mint szemérmetlen tolvajt? Miért hagyta Lajos, hogy egész Európa úgy higgye, szép volt a magyar forradalom, szép, milyen kár, hogy belügyminiszternek tolvajt állítottak!? Bekentek rágalommal tetőtől talpig, és az egyetlen, akinek csak egy szavába kerülne lemosni rólam a gyalázatot, hallgat?!
ÚJHÁZY De hát... Mondd meg végre, mi történt azokkal a gyémántokkal.
MADARÁSZ Kérdezd Lajost.
ÚJHÁZY Meg is kérdezem. De talán egyszerűbb volna, ha te...
MADARÁSZ Soha. Bármikor meghalok érte, ha kell. De amíg tisztára nem mos, addig nincs a számára mondandóm. Nincs alku.

Csönd

ÚJHÁZY De azt mondhatom-e neki, hogy te is idevárod, New-Budára?

Csönd

MADARÁSZ Mondhatod. *(Kimegy)*
ÚJHÁZY *(megöleli Klárát)* Hogy hasonlítasz szegény anyádra. És mióta magunk maradtunk, egyre inkább.
KLÁRA És nem csak a vonásaim.
ÚJHÁZY Remélem. *(Kimegy)*
POMUTZ *(habozva közelít Klárához)* Szóval...
KLÁRA Jobb, ha indul.
POMUTZ Meg sem hallgat?
KLÁRA Én igazán kedvelem, Gyuri. Annyira, hogy szeretnék valamit megtakarítani magának. Olyasmit, amire talán rossz szívvel emlékezne.

POMUTZ *(hirtelen indulattal)* Azt hiszi, Kerényivel jobban jár? Azt hiszi, ez a hagymázas, gőzös szájalás... Hát arra van szüksége? Klára kisasszony, hallgasson a józan eszére!
KLÁRA Éppen arra hallgatok, amikor most elköszönök magától. Az isten megáldja.
ÚJHÁZY *(kintről)* Gyuri!
POMUTZ Megyek. *(Kimegy)*

Klára mozdulatlanul áll

5. jelenet

MAJTHÉNYI *(levelet ír)* New-Buda, 1852. március 9. Szeretett kedvesem! Gyakorta fölmerül bennem a kétely, vajon leveleid elkallódtak-e a hosszú úton, avagy írtál-e egyáltalán? Hiába írok is azonban az én irántad való szeretetemről, ha egyszer a te szereteted másforma, én legalább nem értem; hahogy jéghideg, az bizonyos. Te azt véled, hogy itt nincs más, csak nélkülözés, ám ez csupán attól függ, mit kell nélkülözni? Teszem, nekem nőmet, kit még mindig szeretek, nélkülözni igen nehéz, ellenkezőleg a pamlagot és karszéket szerfelett könnyű. Tovább én terád nem várhatok. Isten veled, kedvesem, imádkozom a Mindenhatóhoz, hogy mentő ujját soha le ne vegye rólad úgy, amiképpen én az enyémet most leveszem. Ölel: Józsi.

6. jelenet

Madarász az asztalnál ül, hüledezve bámul Vilmosra. Fia hanyag testtartásban áll előtte, Ilka a fiú válla fölött leskel

MADARÁSZ Hogyan?
VILMOS Jól hallottad, apa.
MADARÁSZ Biztos?
VILMOS Biztos. Igaz, Ilka? Mikor?
ILKA A nyár végén.
VILMOS Nem is gratulálsz? Az unokád!
MADARÁSZ És ezt a pillanatot választottátok ki. Mert Újházy nincs itthon.
VILMOS Dehogy. Csak éppen így alakult.
ILKA Biztosan fiú lesz. Érzem. Az anyák megérzik.
MADARÁSZ És tőle féltek, tőlem meg nem.
VILMOS Miért félnénk tőle? Neki éppúgy unokája lesz, mint neked.
ILKA Majd Laci bácsi is játszik vele. Meg persze a papa is.
MADARÁSZ Hogy apád mit szól, azt rövidesen meglátjuk. De vajon anyád mit szólna most? Aki felülről talán mindezt látja.
VILMOS Ez igazán fölösleges, apa. Egyébként is előbb-utóbb összeházasodunk.
ILKA Előbb-utóbb?
VILMOS Csak úgy mondtam. És az esküvőnkre remélem, eljössz.
MADARÁSZ Hova?
VILMOS Davenportba. Vagy St. Louisba. Még meglátjuk.
MADARÁSZ Hogy... elmentek?
VILMOS Ez volt a másik, amit el akartam mondani.
MADARÁSZ De hát... Hogy képzelitek? És ha amúgy is összeházasodtok, akkor... Itt nagyváros lesz.
ILKA Majd néha eljövünk látogatóba.
VILMOS Nem lesz itt semmi, apa, tudod te azt nagyon jól.
MADARÁSZ A múltkori postával jött a levél: kétszáznegyven magyar indult meg New-Buda felé! Egy egész hajónyi bujdosó!
VILMOS *(nevet)* Tudom. Akik unalmukban dalárdát alakítottak az óceánon, és most kórusként akarnak megélni a Keleti parton. Majd megírod, ha ideértek, apa.
MADARÁSZ Nem mehettek el csak így.
VILMOS Hát hogyan?
ILKA Én itt nem bírom ki, Laci bácsi.
MADARÁSZ Meg kell várnod az apádat, hogy megmondhasd neki! És Klárát, míg visszajön a burlingtoni vásárból!
ILKA Majd ha bolond leszek. Laci bácsi úgyis megmondja nekik.
MADARÁSZ Mikor akartok indulni?
VILMOS Ebben a pillanatban. Csak nem akartunk búcsú nélkül.
MADARÁSZ Nem, nem... Hogy csak így...
VILMOS Még valamit, apa. Elköltözünk, új életet kezdünk. Azt a kis pénzt, amit félretettünk... Légy szíves add ide.
MADARÁSZ Mit?!
VILMOS Indulótőke kell. Nem kívánhatod, hogy az unokád csak úgy belepottyanjon a semmibe. Nagy szükségünk volna arra a pénzre.
MADARÁSZ A jövő évi vetőmagra való.
VILMOS Nem az egészre gondoltam. Kétszáz dollár elég lesz.
MADARÁSZ A kétszázhúszból? Mit képzelsz tulajdonképpen? Úgy hallgatlak, mint aki megbénult, mint aki valami rossz álomba csöppent. Csak úgy, ukmukfukk bejelented, hogy fölcsináltál valakit...
ILKA Laci bácsi!
MADARÁSZ Így hívják az ilyet, nem?
VILMOS Légy szíves, ne beszélj így a jövendő unokád anyjáról.
MADARÁSZ Ráadásul Újházy lányát! És csak úgy, egyik percről a másikra foghegyről odaveted, hogy itthagysz csapot-papot, mindent, amibe belevágtunk, amiért verejtékeztünk, persze te nem, te inkább a lovadon parádéztál a prérin, értem már, miért, értem én! És a tetejébe az utolsó fillérünket is elvinnéd?! Hogyan süllyedhettél idáig?
VILMOS Én csak élni akarok, apa, élni. Nem fogom azzal tölteni a fiatalságomat, hogy egy sivár pusztaságban robotolok, mint valami utolsó jobbágy...
MADARÁSZ Itt nincsenek jobbágyok!
VILMOS Na és? Attól én boldogabb leszek? Mit érdekel! Mit érdekelnek az ideák, a látomások, a szép tervek! Torkig vagyok velük! Ha ideér az a dalárda, akkor énekeljenek majd egy rekviemet az eltávozott Madarász Vilmosért meg persze az itt maradt Madarász Lászlóért, akinek a nevén ott a sosem alkuvó, veszett forradalmár bélyege.
MADARÁSZ Igenis ott van! Az nekem büszkén viselt kitüntetés!
VILMOS *(legyint)* Neked, apa, úgyse lehetett megmagyarázni soha semmit. Most sem várom, hogy megérts. Tartsd meg a pénzt, és vegyél rajta magot. Nem kell. Isten áldjon, apa.
ILKA A viszontlátásra, Laci bácsi.

Vilmos és Ilka a kijárat felé indul, Madarász az asztal mellett álló ládához ugrik, felrántja a fedelét

MADARÁSZ Várj csak?! Nem szoktál te olyan könnyen lemondani arról, amit a fejedbe vettél! Főleg a pénzről! *(Belekotor a ládába)* Hol van?! *(Dühtől remegve közelít a fiához)* Add vissza, azonnal add vissza!
VILMOS *(coltot ránt)* Nyugalom, apa. Nyugalom.
MADARÁSZ *(tajtékzik)* Fegyvert szegezel az apádra?
ILKA *(cibálja Vilmost)* Ne, Vilmos, ne!
VILMOS Ülj vissza a helyedre, apa!
MADARÁSZ Pisztolyt szegez rám a saját fiam...
VILMOS Apa... tudtam, hogy úgysem fogod ideadni. És nekem... nekünk nagyon nagy szükségünk van most a pénzre... Majd visszaadom. Nem fogom elherdálni. Befektetem. Most amúgy se tudnám visszaadni az egészet, mert a pisztolyt is abból vettem. Nyugodj meg. *(Rémülten hátrál a kijárat felé, egyik kezével Ilkát húzza, másikkal a fegyvert tartja)*
MADARÁSZ *(a pisztoly felé indul)* Fegyvert szegez rám a fiam. Akkor lőj le! Lődd le az apádat, mint egy kutyát! Ha már kiraboltad, akkor durrantsd is le, ahogy a rendes útonállók csinálják! Nekem már mindegy! Engem már felakasztottak! Én már úgy ismerem a halált, mint a testvéremet! Mire vársz, te föld szégyene! Te rühös!

Rájuk ront, Vilmos ordít, Ilka sikolt, menekülnek. Kintről nyerítés. Madarász lerángat a cölöpről egy puskát, kirohan. Lódobogás, lövések, üvöltés, sikoly, csatazaj

7. jelenet

Kossuth és Újházy boldogan ölelkeznek a fedélzeten. Pomutz és Pulszky meghatottan figyelik a jelenetet

ÚJHÁZY Lajos! *(Kibontakozik)* Kormányzó úr...
KOSSUTH A legszebb pillanat azóta, hogy nekivágtunk Amerikának. Újházy Laci! Akkor láttalak utoljára, amikor átadtam a megbízóleveledet Komáromban. Most pedig *(Szélesen a part felé int)* St. Louis! És micsoda napon, micsoda fényes emlékezetű napon! *(Újra megöleli)*
ÚJHÁZY Régen volt részem ilyen megnyugvásban. Magyarország utánam jött! Ahol a kormányzó, ott az ország! Engedd meg: Pomutz őrnagy a komáromi védőseregből.
POMUTZ *(összevágja a bokáját)* Soha nem hittem volna, hogy abban a megtiszteltetésben lesz részem, hogy maga Kossuth...
KOSSUTH Hagyjad, fiam, hagyjad. *(Kezet fog vele)* Örülök, hogy megismertelek. Pulszky Ferit talán nem kell bemutatnom, ismeri őt ország-világ.
PULSZKY *(kezet nyújt)* Isten hozott benneteket.
KOSSUTH No és hol van Madarász?
ÚJHÁZY Nem tudott eljönni.
KOSSUTH *(gyanakodva)* Nem tudott?
ÚJHÁZY Ismered.
KOSSUTH Azért kérdem. Ha ő valahová el akar jutni, a poklokon is átvereksi magát... Mi tartotta vissza?
ÚJHÁZY Önmaga.
KOSSUTH Nem akart eljönni.
ÚJHÁZY Vannak bizonyos fenntartásai.
KOSSUTH *(sóhajt)* Tudom én.
ÚJHÁZY Ha már szóba került, engedd, hogy megkérdezzem... persze tudom, mellékes apróság, de Laci miatt szóba hoztam volna mindenképpen. A gyémántok ügye. A Zichy-gyémántok...
KOSSUTH *(nevet)* Óh, ha most ez volna a legfontosabb dolgom! Boldog ember lennék, istenem, de boldog!
PULSZKY Ezért jöttél? Hogy tisztázd a gyémántügyet?
ÚJHÁZY Tudjátok, miért jöttem. Megírtam épp elégszer. És ha jónak látjátok, rá is térhetünk...
KOSSUTH Rá is térünk.
PULSZKY De nem most. Indulnunk kell.
ÚJHÁZY Hová?
KOSSUTH Talán elfelejtettétek, mi van ma?
POMUTZ Hát el lehet felejteni?
PULSZKY Hajnalban már mindent egyeztettem a St. Louis-i fogadó- és szervezőbizottsággal. *(Felsegíti Kossuthra a kabátot)* Népgyűlés a

főtéren. *(Átadja a kalapot)* A városháza erkélyéről fogsz szónokolni. *(Átnyújtja a díszkardot)*
KOSSUTH Olykor az az érzésem, hogy ismerem már az Egyesült Státusok valamennyi hivatalos épületének erkélyét. *(Felövezi díszkardját)* Én a város díszvendége vagyok, ti az enyéim.

8. jelenet

Kerényi tétován válogat a szegekről lógó szerszámok között, leakaszt egy ásót, bizonytalanul méregeti. Klára mögötte áll

KERÉNYI Talán ezt? *(Leakaszt egy kapát)* Vagy ezt? Esetleg mindkettőt. *(Az asztalhoz támasztja a szerszámokat)* Csákány miért nincs?
KLÁRA *(könnyeit nyelve)* Nem magának való ez, Frici.
KERÉNYI Csákányra volna a legnagyobb szükség. Veszek valahol útközben.
KLÁRA Belepusztul.
KERÉNYI Vagy ha odaérünk. Az lesz a legjobb. Végül is minek cipelni, ha csak ott veszem majd hasznát?
KLÁRA Hallja, amit mondok?
KERÉNYI Aranymosó szitát is csak ott vásárolhatok.
KLÁRA Frici!!
KERÉNYI Persze hogy hallom, Klára kisasszony.
KLÁRA Nem a maga törékeny egészségének találták ki az aranyásást.
KERÉNYI Egész életemben átkoznám magam, ha most nem élnék ezzel a lehetőséggel. Ki tudja, mikor kínál a sors még egy ilyen esélyt? *(Zsákot vesz elő, a párbeszéd alatt mindvégig csomagol, ingeket, alsónemőt tömköd belé)*
KLÁRA Miféle esélyt?
KERÉNYI Kint vár Franz a szekérrel. A cimborám.
KLÁRA Cimborája? Hiszen csak egyetlenegyszer találkoztak a burlingtoni kocsmában!
KERÉNYI Elég volt, hogy megkedveljük egymást. Rendes ember. Számtantanár volt Wesztfáliában. Most meg aranyásó. A társam. Hol az alsónemőm?
KLÁRA *(benyúl az egyik ládába)* Itt. Tiszta. Kimostam.
KERÉNYI Köszönöm.
KLÁRA Nem is szólt, nem is figyelmeztetett!
KERÉNYI Franz most tudta megvenni a ponyvás szekeret. A nyár a legjobb a munkára. Legalább két hónap az út, minden perc drága.
KLÁRA Bele fog pusztulni.
KERÉNYI Azt mondják, Kaliforniában úgy hever az arany a vízmosásokban, mint másutt a kavics. Van, ahol ásni sem kell, mosni sem, csak szedegetni.
KLÁRA Hányan mondják ezt? Hány szerencsés fickó? És akik hallgatnak? Akik megfagytak, éhen vesztek? Kallós Nándi sem írt azóta, hogy elment.
KERÉNYI Sors bona nihil aliut. Aki nem mer, az nem nyer. *(Benyúl az egyik ládába)* Nicsak. Még egy alsó. Vagy ez Pomutzé?
KLÁRA *(megnézi)* A magáé.
KERÉNYI Legalább valamivel jól el leszek látva.
KLÁRA Maga nem szerencsevadász. Magyar költő! A legnagyobbak közül.
KERÉNYI Mondja, észrevette, hogyan hat az emberre ez a pusztaság, ez a vadság?
KLÁRA Nem tudom, mire gondol.
KERÉNYI Őszintévé tesz. Itt minden primitív, nyers és egyenes — ilyenné lesz az ember is. Aki itt élve akar maradni, annak minden csepp erejére szüksége van. Józannak és tárgyilagosnak kell lennie. Nem pazarolhatja az energiáit önáltatásra.
KLÁRA Maga költő és...
KERÉNYI Azt mondta: a legynagyobbak közül való? Köszönöm, Klára kisasszony. De hát... Másodhegedűs. Az vagyok. Ismeretlen, másodvonalbeli poeta minor. Lábjegyzet a jövendő könyvekben. Egy lábra kelt lábjegyzet!
KLÁRA Miért ilyen keserű?
KERÉNYI Józan és tárgyilagos.
KLÁRA Mit szólnának a barátai, ha most hallanák? Mit mondana Petőfi?
KERÉNYI Semmit. *(Ledobja a zsákot)* Hiszen ő tett tönkre. Ő fokozott le lábjegyzetté! Idáig kellett menekülnöm, hogy fölismerjem. Át kellett hajóznom egy óceánt, hogy tisztán lássam magamat ott, a távolban. Hogy lássam: az a porszem, aki én voltam, láthatatlan! Nincs! Én egyszerűen nem létezem. Mit gondol, miért vágtam neki? Ugyan, mit keresek itt? Magyar költő a prérin?! Nevetséges! Szánalmas! De el kellett jönnöm, mert Sándor tönkretett. Nemcsak engem. Mindenkit. Legföljebb a többiek később fogják belátni. Tudta, mikor és hogyan kell meghalni, és ez a legfőbb tudás. Ez teszi a géniuszt. Őutána szánalmas epigonná törpül mindenki, vagy az ő emlékét aprópénzre váltó szellemi hullarablóvá alacsonyodik.
KLÁRA Akiben ilyen tűz ég, mint magában...
KERÉNYI Az még mindig nem tanult meg takarékoskodni az energiáival. *(Fölveszi a zsákot, még egyszer belenéz a ládába)* Nicsak, még két tiszta alsó. Tulajdonképpen gazdag vagyok. *(A zsákba dobja)*
KLÁRA Könyvet adott ki New-Budán.
KERÉNYI Hát aztán? Kiadtam negyven példányban. Vadnyugati magyar költészet, ugyan?! New-Buda házi poétája? Aki rímes arcképeket farag a magyar farmerekről? Mint a dilettáns Szemere? Ez legyek én? Préripoeta laureatus? Amit írtam, megírtam, fölösleges volt az is. Még szerencse, hogy senki nem fog emlékezni rá.
KLÁRA De igen. Én.
KERÉNYI Köszönöm. Igazán köszönöm, Klára kisasszony. Magánál jobb, nemesebb embert nem láttam soha.
KLÁRA Frici. Drága Frici. Aki egyszer költő...
KERÉNYI Az marad mindhalálig? Nem, Klára kisasszony. Tizenöt éves voltam, amikor megjelent az első költeményem. Istenem, milyen büszke voltam. Akkor azt mondták: Kerényi Frigyes letette a névjegyét! Hát most visszaveszi. Abbahagytam. Kiiratkoztam. Még mindig csak huszonöt éves vagyok! És mostantól nem költő. Nem tudom micsoda, de valami más. Aranyásó, szerencsevadász, revolverhős? Elég jól lövök célba. Még annyi minden történhet! *(Beköti a zsák száját)* Készen vagyok.
KLÁRA És... én?
KERÉNYI Maga?
KLÁRA Énvelem mi lesz?
KERÉNYI Hát... Nem is tudom...
KLÁRA És én még azt hittem... Miért nem tudja? Vak? Süket? Érzéketlen? Igazán nem tudja? Feleljen. Feleljen!
KERÉNYI *(zavartan)* De, tudom. Tudom régóta.
KLÁRA És... és...
KERÉNYI Nincs és, Klára kisasszony. Józannak és tárgyilagosnak kell lennie. Maga sem pazarolhatja az energiáit önáltatásra. A többiektől most nincs időm elbúcsúzni. Tegye meg a nevemben. *(Felragadja a zsákot, vállára veti a kapát és az ásót)* Minden jót. *(Kilép)*
KLÁRA Frici! Frici!
KERÉNYI *(kelletlenül visszalép a sátorba)* Tessék.
KLÁRA *(könyvet emel föl az asztalról)* Ezt nem viszi magával? A versei. Legalább egy példányt. Amit nekem dedikált.
KERÉNYI Csak olyasmit viszek, amire szükségem van. Minden jót. *(Kilép)*

Kint szekérzörgés. Klára a könyvet nézi

9. jelenet

Kossuth a St. Louis-i városháza erkélyén. Felemelt kézzel köszöni az éljenzést. Mögötte Újházy, Pulszky és Pomutz

KOSSUTH Hölgyeim és Uraim! Ma van a magyarországi forradalomnak negyedik évfordulója. Ilyenkor rendesen azon hazafiakra emlékezünk, akik meghaltak ezen a napon, mint a spártaiak Thermopülainál. Én azonban most szeretném bemutatni önöknek hazám egy olyan fiát, aki nem kisebb tettekről nevezetes, mint a thermopülai hősök, s mégis él, méghozzá itt, önök között, a szabad Egyesült Státusokban! A magyarországi Komárom utolsó kormánybiztosa és az iowai New-Buda első postamestere: Újházy László!

Újházy előrelép. Kossuth szélesen megöleli. Éljenzés

Boldog ország vagy te, Amerika, mert házadat a szabadság egyetlen biztos talpkövére építetted! És boldog vagy te, mert nincs feletted zsarnok, ki a visszavonás Erisz almáját vetné elébed, és gyűlöletet támasztana e nagy nemzeti családban: fajgyűlöletet, az emberiség átkát, a zsarnokság e vészhozó szövetségesét. Megkapó látvány, miként vándorolnak e partokra különböző országok elnyomottjai, és válnak tagjaivá e nagy nemzetnek, és születnek újjá, amint egyesülhetnek a közös szabadság nagy elvében, holott otthon más-más volt a történelmük, szokásuk és nyelvük. Mert hiszen nem csupán a nyelv teszi a nemzetet! És nem a származás! Hanem az érdekek, a jogok, a kötelességek, a történelem, de főleg az intézmények közössége az, amely által a nyelvre nézve és fajilag különböző emberek egymáshoz fűződnek. De meg maguk a hegyláncok, a folyók és folyamok hálózatai, a talaj, amelynek porában összevegyülnek őseik halotti maradványai, kik ugyanazon földért és érdekért, a dicsőség és bánat közös örökségéért, a törvények és intézmények közösségéért, közös szabadságért és közös elnyomatás ellen véreztek: mindezek bennfoglaltatnak a nemzet szó mindent felölelő értelmében!

A sátorban Madarász és Keokuk. Kezükben kártya. Keokuk óvatosan eldob egy lapot és kérdőn pillant Madarászra

MADARÁSZ *(türelmetlen)* Nem, Mr. Keokuk. Mondtam, hogy színre szín kötelező. Pirosra piros, zöldre zöld és a többi.
KEOKUK *(visszaveszi a lapot, eldob egy másikat)* Így jó?
MADARÁSZ Jónak jó, de biztos van ott nagyobb lap is. Például tök disznó.
KEOKUK Disznó?
MADARÁSZ Király.
KEOKUK *(a lapokat nézegeti)* Az van.
MADARÁSZ Na, ugye.
KEOKUK Miért nevezi a királyt disznónak?
MADARÁSZ Kártyamondás. Egyébként tényleg az. Dobjon Mr. Keokuk.
KEOKUK Tessék. *(Dob)*
MADARÁSZ *(diadalmasan)* Ezt most ütjük és besöpörjük!
KEOKUK Csapda volt?

MADARÁSZ Dehogy. Demonstráció. Most még csak tanulunk. Aztán játszunk majd tétre is, ha akarja. *(Whiskysüveget húz elő)*
KEOKUK Korai még. Én ilyenkor csak teát...
MADARÁSZ Ünnep van, március 15-e.
KEOKUK Miféle ünnep?
MADARÁSZ A forradalomé.
KEOKUK Önnek mit jelent az, hogy forradalom?
MADARÁSZ *(nevet)* Istenemre, milyen jó kérdés! Mindenesetre olyasmi, amit utólag meg szokás ünnepelni.
KEOKUK Fontos ez önnek, Mr. Madarász?
MADARÁSZ Az életemnél is fontosabb.
KEOKUK Én megszerettem önt, Mr. Madarász.
MADARÁSZ És ez kölcsönös, Mr. Keokuk.
KEOKUK *(poharat vesz elő, Madarász tölt)* Isten és a Nagy Szellem segélje önt.
MADARÁSZ Ön keresztény?
KEOKUK Mikor hogy. Úgy gondolom, sem Isten, sem a Nagy Szellem nem veheti rossz néven, ha a másiknak is megadom, ami jár.
MADARÁSZ Nagyon okos. Hát akkor... *(Felállt, tósztra emeli a poharat)* Isten áldja boldogtalan hazámat! És... és a Nagy Szellem. *(Iszik)*

Az erkély alatt éljenzés

KOSSUTH *(csöndet kér)* Hölgyeim és Uraim, St. Louis polgárai! E mai nap számomra sokat jelent. A legtöbbet. A mi forradalmunk évfordulóját egy csepp vér sem szennyezi be! Örvendezett az egész ország, a levegő ragyogott a szabadság fényétől, és a Föld virágzó paradicsommá változott. Oly hosszú elnyomatás után remény költözött valamennyiünk szívébe.

MADARÁSZ *(eldobja az utolsó lapot, és besöpri az egész paklit)* Nem baj, Mr. Keokuk. Gyakorlat kérdése. Rövidesen úgy játszik majd, mintha egész életében ezt csinálta volna. *(Kever. Ismét előhúzza az üveget. Partnere felé kínálja)*
KEOKUK *(habozik, majd elfogadja)* Csak mert ünnep van.
MADARÁSZ Ezt sosem gondoltam volna.
KEOKUK Mit?
MADARÁSZ Hogy eljön az életemben a pillanat, amikor egy indiánus lesz az egyetlen, akivel beszélni tudok.
KEOKUK Talál valami kivetnivalót abban, hogy „indiánus"?
MADARÁSZ Ellenkezőleg, Mr. Keokuk. Megtisztelve érzem magam.
KEOKUK Lehet is, Mr. Madarász. Az önök fogalmaival élve én király vagyok. Nem disznó, király!
MADARÁSZ Mondtam, hogy csak kártyakifejezés.
KEOKUK És azok voltak az őseim is sok-sok nemzedéken át. Teljes mértékben megértem az ön köztársaságpárti vonzalmait, mivel alkotmányjogot is tanultam a Harvardon, de szeretném, ha ezt nem tévesztené szem elől.
MADARÁSZ És... hogyhogy tanulmányai után visszatért a prérire... és törzsfőnök maradt?
KEOKUK Hogyan másként történhetett volna? Kis nép a miénk, minden fia számít.
MADARÁSZ Hányan vannak?
KEOKUK Kétszáztizenheten. De ha Tlaloha megszült azóta, hogy látogatóba indultam önhöz, akkor kétszáztizennyolcan.
MADARÁSZ Tlaloha férjnél van?
KEOKUK Az én népemnél mások a szokások.
MADARÁSZ Úgy értem: ki az apa?
KEOKUK Én.
MADARÁSZ Gratulálok.
KEOKUK Hiába a tanulmányok, a könyvek, az elméletek. Ahogy önök mondanák: írott malaszt. Valójában egyedül ezzel segíthetem népemet. Hogy sokasodjunk. A számok kíméletlenek. Tudja, Mr. Madarász... amit most mondok, azt igen kevés fehér ember tudja... én költő vagyok. Sauk anyanyelvű költő. És összesen kétszáztizenhét ember élvezheti a költeményeimet! Vagy talán kétszáztizennyolc. Ez maga a megsemmisülés. Vajon érti-e? Nem a felfogóképességében kételkedem, de ön egy hatalmas nemzet fia, s talán nehezen fogja fel egy kis nép szempontjait. Én egyébként megteszek minden tőlem telhetőt. Mostanában teton sziú nyelven dolgozom. Pedig nem szeretem a teton sziúkat. Alattomos fajta. Bár persze vannak köztük jó emberek is. Ám a számokkal nem lehet vitatkozni. A teton sziúk hússzor annyian vannak, mint mi.
MADARÁSZ Négyezren?
KEOKUK Majdnem.

Éljenzés

KOSSUTH *(csöndet kér)* És én, aki 1848. március 15-én a teljes polgári és vallásszabadság elvének győzelmét láttam hazámban, 1850. március 15-én már gondterhes utamon haladtam ázsiai börtönöm felé. De csodálatosak az isteni gondviselés útjai. Mert ma, 1852. március 15-én, forradalmunk negyedik évfordulóján a gondviselés nagy jóságából itt állok óriási köztársaságuk szívében; már nem mint fogoly, hanem mint szabad ember a szabad emberek országában, nem csüggedve, szilárd bizalommal a jövőben, mert felemelte lelkemet a hatalmas lelkesedés a derék embereknek ebben az országában! Ez március 15-ének a története az én életemben. És kicsoda, ugyan miféle látnok mondhatná meg, milyen lesz a jövő évi március 15-e?

Dörgő tapsvihar, Kossuth megdicsőülten áll az ünneplés zivatarában, Pomutz, Pulszky és Újházy a kezét rázzák

MADARÁSZ *(elázva)* Március 15-e, Mr. Keokuk, úgy bizony. Együtt voltunk mindnyájan. És hihetetlennek tűnt, hogy egyszer még ilyen pokolian magányos leszek. A testvérem, a barátaim és a fiam! *(Csönd)* A fiam. De hiszen elmondtam.
KEOKUK Elmondta, Mr. Madarász.
MADARÁSZ És Lajos, aki hallgat a gyémántokról, melyeket a kezébe adtam. De hiszen elmondtam.
KEOKUK Elmondta, Mr. Madarász. *(Csönd)* Pontosabban csak azt, hogy Mr. Kossuth hallgat. De azt nem, hogy valójában mi történt a drágakövekkel.
MADARÁSZ Szeretné tudni?
KEOKUK Bizonyára érdekes történet.
MADARÁSZ Hallani akarja?
KEOKUK Ha önnek így könnyebb.
MADARÁSZ *(felugrik, hisztérikus)* Ki akarod szedni belőlem, mi? Hogy azután jelentsd, mi? Hát így állunk! Utánam nyúlnak ide is, nincs nyugtom sehol?! Már indiánus ügynökeik vannak? Vagy pedig nem is vagy te indiánus, csak beöltöztél? *(Megragadja Keokuk zekéjét)* Le ezzel a maskarával! Mutasd, mi van alatta, miféle osztrák egyenbőr?!
KEOKUK *(előrántja a tomahawkot)* Ha még egyszer hozzám nyúl, Mr. Madarász, nem tekintem barátságunkat.
MADARÁSZ *(észretér)* Ne haragudjon... Az idegeim. Meg tud bocsátani, Mr. Keokuk? *(Részeg zokogással)* Kérem, bocsásson meg!
KEOKUK *(egyik kezében a tomahawk, a másikkal megsimogatja Madarász fejét)* Szegény, Mr. Madarász.

10. jelenet

Az Emperor szalonja. Az asztalnál Kossuth és Újházy, befejezik az ebédet. Ingujjban ülnek, mentéjük egy üres széken

KOSSUTH *(csirkecsontot szopogat)* Ne haragudj, hogy ennyire siettettem az ebédet, de addig kell ennem, amíg a kikötőben rostokolunk, mert ha egyszer megindulunk, nekem ugyan egy falat le nem megy a torkomon.
ÚJHÁZY Éhes voltam én is.
KOSSUTH *(felemeli a borospoharat)* A hazára.
ÚJHÁZY *(koccint)* A hazára.
KOSSUTH A boruk nem valami híres.
ÚJHÁZY Itt a whisky járja. De majd meglátod, milyen borunk lesz New-Budán. Írok haza szőlővesszőért, az elég magabíró, túléli a hajóutat.
KOSSUTH Látom, a kísérletező kedved a régi.

Csönd

ÚJHÁZY Gondolkoztál-e rajta?
KOSSUTH Természetesen.
ÚJHÁZY És?
KOSSUTH Mindig nagyon tiszteltelek, Laci. Mindig sokra tartottam azt a képességedet...
ÚJHÁZY Egy szóval?
KOSSUTH Nem.
ÚJHÁZY És... miért?
KOSSUTH Mert... Nézd, nem alapíthatunk semmiféle New Hungaryt, semmi tartós magyar kolóniát hatezer mérföldnyire és egy óceánnyira a határtól. Nekünk ott kell állanunk a határon állandó készenlétben, hogy amint az idő megérik, habozás és késedelem nélkül otthon teremhessünk. Csak egy szerencsés pillanat, a dolgok kedvező környűlállása szükséges, és Pest-Buda az ölünkbe hull. Érik az új forradalom. Mi Világosnál csak csatát vesztettünk és nem háborút.
ÚJHÁZY Azt hiszed, azért, mert a vadonságban, a prérin lakom, nem jutnak el hozzám a világ hírei? Tévedsz. Tisztán látok. És amit látok, az nem új forradalom. Nem egyetlen szerencsés pillanat vagy kivételes csillagállás kérdése, hogy visszatérhessünk. Azok, akik az országot ma a piszkos markukban tartják, hosszú távra rendezkednek be. És a praktikáik bár gyomorforgatóak, de eredményesek, és a gyökereik mélyre nyúlnak. Hosszú idő fog beletelni, amíg ismét hazai földre tehetjük a lábunkat.
KOSSUTH Hónapok kérdése talán.
ÚJHÁZY Hosszú éveké. Évtizedeké.
KOSSUTH Azelőtt derűlátóbb voltál.
ÚJHÁZY Az vagyok most is, csak másként. Tegyük fel, hogy igazad van, tegyük fel, valóban csupán hónapokról van szó. Ugyan kikkel térnél haza? Miért gondolod, hogy azok, akikkel visszatérsz, ezúttal nem egymás elleni fenekedéssel töltik a drága időt? Tudom, hogy az itteni magyar emigráció minden csoportja letette nálad a névjegyét New Yorkban, ahová nekem nem volt pénzem elmenni, mert ami dollárt megtakaríthattam, azt a te házadba fektettem. A new-budai kormányzó házába, mely készen áll, várja lakóját!
KOSSUTH Én a te önfeláldozó nemességedet kétségbe soha nem vontam...
ÚJHÁZY És tudom én, milyen ez az emigráció. Miért gondolod, hogy ez a tucatnyi egymást szapuló csoportocska otthon másként viselkedik majd? Ezekkel nem érdemes hazatérni. Új emberfajta kell, amilyen nem volt még a nemzet történetében! Jellem, melynek nem csupán

a saját szabadsága szent, de a másé is! Alkat, amely a boldogságra nemcsak búsan áhítozik, hanem képes is rá. Az öregek erre már nem alkalmasak. Egy új nemzedéknek kell felnövekednie mindehhez. És erre való New-Buda, erre New Hungary — egy kétmilliós ország az Újvilágban! Egy újfajta ember születhet most, és vele együtt a másik Magyarország! Gyere! Rád vár a feladat, mely nagyobb és nemesebb annál is, amit eddig véghezvittél!

Csönd

KOSSUTH *(elréved)* De hátha mégis úgy lehetne... *(Kijózanodik)* Nem, Laci. Nem megyek Új-Budára.
ÚJHÁZY Legalább látogass el hozzánk! Nézz körül!
KOSSUTH Még látogatónak sem. És beleegyezésemet sem adom hozzá, hogy nélkülem nekivágj. Magánemberként persze úgy teszel, ahogyan jónak látod. De Magyarország száműzött kormányzójának jóváhagyását nem bírod.
ÚJHÁZY És a kinevezésem? Amit még Törökországból küldtél? *(Papírt ránt elő, de fejből idézi)* „Ezen levelem rendiben Újházy László sárosi főispánt és Komárom polgári kormányzóját, az éjszakamerikai Egyesült Státusoknál a magyar nemzet meghatalmazott követjévé, s képviselőjévé nevezem a visszahívásig. Bursa, 1850. márc. 27. Kossuth Lajos"!
KOSSUTH A visszahívás ezennel megtörtént. Majd Pulszky megírja.

Pulszky lép be, kezében zsebóra. Felkattintja a fedelét

Laci... Kérlek, sértésnek ne vedd. Én változatlanul bízom benned és nagyra becsüllek... *(Feláll, öltözködik. Pulszky segít)* Nem lehet kétmillió embert kiszipkázni az országból és a világ végén arra nevelni őket, hogy majd visszatérnek! És ha netán sikerülne, ami képtelenség, ha netán sikerülne, akkor még nagyobb a baj. Soha nem akarnának visszatérni. Ez a föld annyival többet kínál nekik verejtékükért cserébe, hogy ezerszer is meggondolnák — főként azok, akiket a legtisztábbnak és legértékesebbnek tartasz: akik már itt születtek. Magyarország nem az ígéret földje volna számukra, hanem a szűkölködésé és a kényszereké. *Egy* ország van, azt kell visszaszerezni, oda kell visszatérni. Nincs másik Magyarország. *(Kínos zavarban)* És most megbocsáss. Indulás előtt még a városházán... A polgármester búcsúfogadása. Ugye megértesz? Nem vagyok a magam ura. *(Sietősen megöleli Újházyt)* Az isten áldjon, Laci. *(Pulszkyval ki)*
ÚJHÁZY *(magára marad)* Én tiszteltelek és szerettelek, Lajos, de... de amit most tettél... Holdkóros álmodozássá degradáltad a legnagyobb tervet, amely... Kitértél előle és megfutottál... Én szabadítottalak ki! A vadonból! Én! És akkor te... *(Keze reszket)* És akkor te... Ezt nem lett volna szabad... Ezt így nem... Nem így.

11. jelenet

Klára a sátorban. Majthényi lép be, kezében bankjegykazal

MAJTHÉNYI Hétszázötven. Hallja, Klára kisasszony?
KLÁRA Hétszázötven dollár?
MAJTHÉNYI *(belemarkol a bankjegykupacba, felhajítja, a dolláreső alá áll)* Vagyon! Igazi vagyon!
KLÁRA Még sosem láttam ilyennek.
MAJTHÉNYI Még sosem volt hétszázötven dollárom! *(Letérdel, a bankókat szedegeti)* Ezzel már lehet kezdeni valamit!
KLÁRA Megjött végre a pénz a feleségétől?
MAJTHÉNYI A feleségem?! Aki egy dunyhát nem tudott utánam küldeni, amikor kértem! Egy csizmát, amikor a múlt télen majd lefagyott a lábam? Egy levelet, hogy megmagyarázza, miért nem küld? Az én Idám... Eladtam a földem.
KLÁRA *(döbbent)* Az egészet?
MAJTHÉNYI Úgy vették, úgy adtam. Mindenestül. Az egész Majthényi-féle földet, a félkész házzal, az istállóval, az ökrökkel és a szekérrel — csak a lovat nem adtam vele, hogyisne.
KLÁRA Mi lesz New Hungaryvel?
MAJTHÉNYI *(feláll, a pénzt lobogtatja)* Ez igen! Vagyon!
KLÁRA Miért csinálta?
MAJTHÉNYI Mit kezdjek itt egyedül? Az asszony... eh, minek mondjam, Klára kisasszony. Úgysem érti. Csak az értheti igazán, hogy mit jelent egyedül maradni, akinek volt valaha párja.
KLÁRA Köszönöm.
MAJTHÉNYI Nem úgy értettem.
KLÁRA Hát hogyan? Egyébként oly mindegy, hogyan értette.

Csönd

MAJTHÉNYI Ha bejönnek hozzám vásárolni, Burlingtonba, mindig féláron kapnak mindent. Na, ez azért túlzás. De a legolcsóbban. Minden magyar!
KLÁRA Boltot nyit?
MAJTHÉNYI Átveszem a vegyeskereskedést. A Nassau és a Jefferson Street sarkán. A múltkor bent jártam és érdeklődtem, alkudtam is egy kicsit, de csak úgy virtusból, mert hiányzott a pénz. Hát most már nem hiányzik! Azt hiszem, legjobb, ha mihamar bemegyek Burlingtonba, és nyélbeütöm a vásárt. Talán még ma.
KLÁRA Kinek adta el?
MAJTHÉNYI Egy jenkinek. Az lesz az új szomszédjuk. Képzelje, lóhátról vette meg. Azt mondta, egy perc gondolkodási időt ad, én meg láttam, hogy komolyan beszél, rábólintottam, elővette a nyeregtáskából a pénzt, azután meg a szerződést, úgy írta alá, hogy le se szállt. Ezeknek minden olyan sietős. Most meg elindult körülnézni az új birtokán, talán már vissza is ért.
KLÁRA Szőke, magas...
MAJTHÉNYI Szőkének szőke, de hogy magas-e? Ki tudja azt lóhátról? Említette, hogy ismeri magát. Volt valami üzleti ajánlata, de maga elutasította.
KLÁRA És... fenntartja még?
MAJTHÉNYI Nem kérdezősködtem.
KLÁRA *(tükröt vesz elő a ládából, megigazítja a haját, dúdol)* Akkor legyen.
MAJTHÉNYI Tessék?
KLÁRA Csak dúdoltam. *(Leteszi a tükröt, a bejárathoz lép)* Mikor látjuk?
MAJTHÉNYI Még megírok néhány levelet. Írok Lacinak is, itt hagyom, az asztalon. Ugye átadja, Klára kisasszony?
KLÁRA Átadom. *(Kilép)*
MAJTHÉNYI *(az asztalra készíti a zöld tintásedényt, belemártja a tollat)* Szeretett Hitvesem! *(A toll nem fog, ingerülten újra az edénybe mártja)* Szeretett Hitvesem! *(Ismét nem fog, magához húzza az edényt, szájával lefelé fordítja — üres)* Ha nincs, hát nincs. *(Elhajítja a tollat, darabokra szaggatja a papírt. Fölemel még egy bankjegyet, kisiet)*

12. jelenet

Az Emperor fedélzetén Kossuth és Pulszky integet a hajókorlátnál. Mellettük két nyugszék

KOSSUTH Most. Most tűntek el a fák mögött. *(Leereszti a kezét)*
PULSZKY *(leül az egyik nyugszékbe, papírokat emel fel a földről)* A kapitány szerint két-három óra múlva elérjük Palermót.
KOSSUTH Palermót?
PULSZKY A Missouri állambeli Palermót. Tudod, hogy itt milyen bolondok az emberek. Éppen tegnap nézegettem a térképet, és találtam kilenc Londont, hat Párizst, négy Amszterdamot, három Ogyesszát és három Bécset.
KOSSUTH Meg egy New-Budát.
PULSZKY Azt is.

A sátorban Madarász és Keokuk kártyáznak. Gyorsuló ütemben dobálják a lapokat, Keokuk elhajítja az utolsót is, megmerevedik. Madarász az asztalon heverő kártyák fölé hajol, arcán hitetlenkedés. Keokuk maga elé húzza a lapokat. Madarász a cölöphöz lép, leakasztja bíbor bojtos honvédtiszti kardját. Átnyújtja a kardot a törzsfőnöknek. Keokuk átveszi, felövezi, egy pillanatig büszkén áll a sátor közepén revolverrel, tomahawkkal, karddal. Mindketten visszatelepszenek a kártyaasztalhoz

Palermóban a polgármester fogad bennünket. Addig elintézhetnénk néhány dolgot.
KOSSUTH Bánt ez a gyémántügy is.
PULSZKY Szegény Madarász.
KOSSUTH Úgy kívánná a becsület, hogy...
PULSZKY De a politika másként kívánja.
KOSSUTH Ő nem követett el semmit. Sem becstelenséget, sem hibát.
PULSZKY Te sem. De ha most előhozakodsz a gyémántüggyel, akkor mindaz a rágalom, ami rajta ragadt Madarászon, rád zúdul. És vívhatunk még egy hírlapi csatát. Márpedig nekünk arra van szükségünk, hogy te makulátlan és támadhatatlan légy.
KOSSUTH Tudom. De Madarász Laci...
PULSZKY Neki mindegy ott, az őserdőjében.
KOSSUTH Hátha nem úgy érzi.
PULSZKY Az ő becsülete őserdei magánügy, a te híred világpolitikai tényező.

Csönd

Itt a félbehagyott levél Szemerének. Éppen diktáltad, amikor Újházy megérkezett. Ott tartottál, hogy „...és nem kevés személyes tapasztalatokat is gyűjthettem az itteni emigráció állapotáról."
KOSSUTH Igen. *(Hallgat)*
PULSZKY *(kezében tollal várakozik)* Igen?
KOSSUTH Új bekezdés. *(Diktál)* Meglátogatott a derék Újházy László is, kinek elvhűsége számomra mindig megkapó, személyisége pedig mindig talány. Olyasfajta ember ő, mint Torquato Tasso, akit az olaszok „gran fabricatore propria infelicita"-nak neveznek.
PULSZKY Lassabban. Légy szíves.
KOSSUTH Lassabban. Új bekezdés. Nemes, de szerencsétlen idealista ő, az idealistáknak abból a fajtájából, akik szinte maguk keresik az élet valóságával való folytonos összeütközést, és... *(Elhallgat, keresi a szavakat)*
PULSZKY *(várakozik)* És...

KOSSUTH Húzd ki az ést. Vége.
PULSZKY „...akik szinte maguk keresik az élet valóságával való folytonos összeütközést". Pont.

Csönd

KOSSUTH Új bekezdés.

Kossuth szavai halkulnak, a fény halványul, az emelvény végleg sötétbe borul

Ami tehát a kibújdosottak egymás közötti torzsalkodását illeti, mely annyit árt hírünknek és ezáltal ügyünknek, a következő gyakorlati lépéseket javaslom. Pro primo: egységes bizottmány szervezése, melyben valamennyi csoport száma és súlya szerint képviseltetik. Pro secundo...

Újházy és Pomutz áll a Mississippi partján, egy magaslaton. Integetnek, majd leeresztik a kezüket

ÚJHÁZY Elment a hajó.

Csönd

POMUTZ Laci bátyám, a kétségbeesésre nincs semmi ok.
ÚJHÁZY Ne vigasztalj.
POMUTZ Csak azt akartam elmondani...
ÚJHÁZY Nem szorulok rá. Emlékszel, hogy Pulszky említette azt a texasi milliomost?
POMUTZ Igen. McKinley. Úgy hívják. Valami birtokot kínált föl...
ÚJHÁZY Egy többezer holdas tagot. A magyaroknak — ingyen. Csupán, mert rokonszenvezik az üggyel. Kossuth nem megy oda, nincs rá érkezése. Pedig... Többezer hold San Antonio mellett! Ahol meleg van. Mert ez a baj lowával. Ez volt a hiba. A hideg. Rájöttem már régebben. De ha eladjuk mindenünket, és lemegyünk Texasba, akkor egyszeriben özönleni kezdenek majd a mieink. És ha Kossuth látja, hogy Texasban igenis hemzsegnek a magyarok, akkor majd áldását adja arra, amire most még nem. Lajos politikus, az ő számára csak a tények beszélnek! De mi megteremtjük a tényeket, hogy ékesebben szóljanak nálunknál!
POMUTZ Laci bátyám... El kell mondanom...
ÚJHÁZY Induljunk. *(Fölkapja csomagjait)* Induljunk minél hamarabb!

A sátorban Madarász diadalmasan eldobja az utolsó lapot. Felöltötte Keokuk valamennyi elnyert holmiját, övében pisztolya és tomahawkja. A törzsfőnök ágyékkötőben vacog vele szemben, csupán a tiszti kard lóg az oldalán, és tollas fejéke van még a helyén. Most leveszi és átnyújtja Madarásznak, aki a fejére illeszti

POMUTZ Másfelé mennék tovább.
ÚJHÁZY Másfelé?
POMUTZ Én mondani akartam, Laci bátyám, de belém fojtottad a szót.
ÚJHÁZY Mit akartál mondani?
POMUTZ Ugye tudsz arról az expedíciós seregről, amit Lopez tábornok szervez Kuba felszabadítására?
ÚJHÁZY Megírták a lapok.
POMUTZ Hát én elszegődtem. St. Louisban.
ÚJHÁZY Pomutz György, Komárom rendőrfőnöke Havanna ellen vonul?
POMUTZ Havanna éppúgy zsarnokiga alatt nyög, mint Buda. Csak nem az osztrákok, hanem a spanyolok igája alatt.
ÚJHÁZY És New Hungary? A terveink? És éppen most, amikor áttelepülünk Texasba?! Már az új város neve is megvan! Sírmező!
POMUTZ Ami a texasi áttelepülést illeti... Biztosan tudod, hogy mit csinálsz, Laci bátyám. Nem ezt akartam. És nem így. Ezen a St. Louis-i úton meg akartam kérni tőled a lányod kezét.
ÚJHÁZY Ilka túl fiatal. Nem engedem, hogy...
POMUTZ Kláráét.
ÚJHÁZY Tőle kell megkérdezned.
POMUTZ Természetesen megkérdeztem.
ÚJHÁZY Ha ő is úgy gondolja, akkor semmi akadályát nem látom annak, hogy...
POMUTZ Kikosarazott.
ÚJHÁZY Igazán sajnálom.
POMUTZ Mire visszaérsz, az a firkász már rátette a kezét.
ÚJHÁZY Firkász?
POMUTZ Kerényi!
ÚJHÁZY Firkásznak nevezed Kerényi Frigyest, a költőt?!
POMUTZ Annak!
ÚJHÁZY És... *(Meghökken)* Mi az, hogy rátette a kezét?
POMUTZ Klára bomlik érte, Kerényi pedig nem olyan fajta, hogy ki ne használná a lehetőségeket!
ÚJHÁZY Taknyos! Hogyan merészelsz...?! Nem is tudom, kit sértettél meg jobban egyetlen mondatban, engem, Klárát vagy Kerényit, akinél tehetségesebb poétát nem látott ez a század...
POMUTZ Hát Petőfi?! Mindegy. Katona vagyok, mit érdekel engem a költészet maga? Nem akartam én megsérteni senkit. Az én dolgom az, hogy harcoljak a zsarnokság ellen. Oda megyek, ahol harcolhatok. Ha Kubába, hát akkor oda! És... meg is fizetik.
ÚJHÁZY Zsoldos lettél?
POMUTZ A szabadság zsoldosa.

A sátorban Keokuk diadalmasan eldobja az utolsó lapot. A helyzet fordított, mint az imént, a törzsfőnökön szokott ruházatán kívül Madarász dolmánya, csizmája, míg a volt belügyminiszter egy szál hosszú alsóban vacog. Most felállt, és borzongva nekilát, hogy levesse azt is

13. jelenet

Újházy robban be a sátorba. Klára csomagol

ÚJHÁZY Egyszóval ma van a napja.
KLÁRA Már majdnem minden holmimat átvittem.
ÚJHÁZY Nem fér a fejembe.
KLÁRA Joggal várhatja el tőlem, hogy odaköltözzem.
ÚJHÁZY Majthényi házába.
KLÁRA Már nem az övé.
ÚJHÁZY Nem fér a fejembe! Kétszer láttad!
KLÁRA Háromszor.
ÚJHÁZY Le se száll a lóról, csak úgy odaveti neked, hogy elvenne feleségül?! Hát milyen ember az ilyen?
KLÁRA Derék.
ÚJHÁZY Te meg mégy utána az első szóra?! Nem szégyelled magad?
KLÁRA Papa... Nekem nincs több lehetőségem. És ha az embernek nincs több lehetősége, akkor azt fogadja el, ami kínálkozik.
ÚJHÁZY Az első füttyentésre?
KLÁRA Igen. Az elsőre. Mert retteg, hogy nem lesz második füttyentés.
ÚJHÁZY Becsaptatok mind. Elárultatok. Ilka azzal a kéjenc nyikhajjal, te ezzel a jenkivel. Hozzám csak egyvalaki volt hű egész életemben, egyetlenegy! Akkor ma legyen a napja! *(A cölöphöz ugrik, a holmik közt kutat)* Ma indulunk Texasba!
KLÁRA Papa, ez bolondság. Mit kezdenél ott?
ÚJHÁZY Egy még újabb New-Budát. Az igazit. *(Hirtelen megfordul)* Gyere velem.
KLÁRA Nem tehetem.
ÚJHÁZY *(visszafordul)* Hol a pokolban van az ásó?
KLÁRA Kaliforniában.
ÚJHÁZY Mit?
KLÁRA Elvitte Kerényi.

Madarász lép a sátorba, kezében whiskysüveg. Míg a két férfi beszél, Klára tovább csomagol

ÚJHÁZY Most már csak üveggel a kezedben látni?
MADARÁSZ Átmeneti állapot. Csak amíg termőre nem fordul a szőlő, és meg nem lesz a saját borom.
ÚJHÁZY De hiszen hozzá sem kezdtél a telepítéshez!
MADARÁSZ Úgy az érdekes. Ha telepít, akkor bármilyen bolondnak kinő. De ha nem? Akkor mutatkozik meg, hogy velünk-e az Isten. Ha kihajt így is, velünk van, ha pedig nem, akkor elfordult tőlünk, és úgyis hiába.
ÚJHÁZY Nem lesz jó vége, Laci.
MADARÁSZ Ennek már régen vége van, Laci.
ÚJHÁZY Még minden megváltozhat.
MADARÁSZ Igen? Kezdjük egy apróságon. Mit mondott Lajos a Zichy-gyémántokról?
ÚJHÁZY Semmit. De ettől még nem kell...
MADARÁSZ Mikor hozza nyilvánosságra, hogy mi történt, mikor hárítja el a fejem fölül a rágalmakat?
ÚJHÁZY Erről nem beszélt, de szerintem...
MADARÁSZ *(felemeli az üveget)* Egészségünkre. A kormányzóra.
ÚJHÁZY Ha velem jössz Texasba, másként fordulhat minden. Gondold meg: még egy esély.
MADARÁSZ Mire?
ÚJHÁZY A másik Magyarországra.
MADARÁSZ Ohó. Én most már itt maradok, Laci. Jó nekem itt. Elücsörgök a tornácon. Iszogatok egy kicsit. És lesem, vajon kihajt-e a szőlő.
ÚJHÁZY Egy Madarász László? Egy Madarász Lászlónak ennyi elég?
MADARÁSZ Mostanában azon töprengek: attól, hogy idejöttem, vajon megváltoztam-e? Vagy éppen most ütközik ki, ami mindig is megvolt odabent, csak nem törhetett a felszínre? Elvesztem és megszűntem-e, avagy most mutatkozik meg igazi valóm? *(Iszik)*
ÚJHÁZY *(a cölöphöz lép)* És a kapa? Hol van a kapa?
KLÁRA Azt is elvitte Kerényi.
ÚJHÁZY Árulók! Gyávák! Tolvajok! *(Kirohan)*

Csönd

KLÁRA Papa. Szegény papa...
MADARÁSZ Ez az apák sorsa. A gyerekeik előbb-utóbb azt mondják róluk: „szegény".
KLÁRA Ami a fiát, Vilmost illeti...
MADARÁSZ Nekem nincs fiam, Klára kisasszony. Egyébként... még nem is kívántam magának szerencsét és boldogságot! El ne mulasszam. Egészségére! *(Iszik)*
KLÁRA Köszönöm.
MADARÁSZ És amúgy milyen ember az a jenki?

KLÁRA Derék.
MADARÁSZ Az a fő. A derék embert kenyérre lehet kenni. Meg azután úgy kell a derék ember, mint egy falat kenyér. Akárhogy forgatjuk, egy derék ember akkor is jó, ha kenik, meg akkor is, ha eszik. A derék ember arról ismerszik meg, hogy aranyat ér, nem pedig aranyat ás.
KLÁRA Mennem kell.
MADARÁSZ Menjen csak, Klára kisasszony.

Klára ki. Madarász magára marad, az ágyba fekszik, a magasba emeli az üveget, dúdol-énekel)

Aki nem lép egyszerre...
Yankee Doddle went to town...
(Kuncog)
Yankee Doodle went to town...
Nem kap rétest estére...

14. jelenet

A sírkereszt mellett üres kocsi, a gyeplő a bakon. A kereszt tövében nyitott gödör, a mélyből kardok villannak, föld repül a nyitott sír peremére

JANI *(hangja a gödörből)* Azért ezt se gondoltuk volna, ugye? Hogy egyszer még ilyesmire használjuk, ugye? *(Kiemelkedik a gödörből, ruhaujján megtörli a pengét, megcsókolja, a földkupacba szúrja)* Utoljára Arad mellett forgattam egy csetepatéban Kosztolányi parancsnoksága alatt. *(A gödör peremének támaszkodik)* Úgy mentünk rájuk, hogy még! Magukhoz se térhettek, mi meg sitty-sutty! Futottak, mint a nyúl, de mi nem hagytunk békét nekik...
ÚJHÁZY *(kiemelkedik a gödörből, ő is a kupacba szúrja a kardját, és a gödör peremének dől)* Azután rendben ki tudjuk-e venni Teréziát?
JANI Nem lesz semmi gond. A kötelet aláfűztük, szusszanunk egyet, azután hórukk. Szegény méltóságos asszony... *(Figyelmeztetőn emeli az ujját)* Ő bezzeg sosem kényszerített, hogy tegezzem.
ÚJHÁZY Van egy színdarab, amiben szerepel két sírásó.
JANI Mi nem vagyunk sírások.
ÚJHÁZY És abban a színdarabban...
JANI Még sose voltam színházban.
ÚJHÁZY *(legyint)* Na, gyerünk.

A kötélvégeket a gödör peremére hajítják, majd kimásznak. Húzzák, emelik a koporsót

Óvatosan, nagyon óvatosan!
JANI Én sem szeretném, ha valami baja esne... a méltóságos asszonynak.

A korhadozó koporsót a kocsi mellé zöttyentik

Eddig megvolnánk.
ÚJHÁZY *(végigsimít a koporsó fedelén)* Csak benned bízhatom. Én megfogadtam, hogy a sírig és a síron is túl, és látod, ugye látod?
JANI Most kell csak igazán óvatoskodni.

A kötélvégeket a kocsira dobják, felmásznak, nekihuzakodnak

Lassabban!

Újházy túl gyorsan emeli, a koporsó már-már a kocsin van, amikor megbillen, Jani megcsúszik, ordítva lezuhan, a lábára rácsúszik a koporsó, a faláda nagyot reccsen

(Ordít) A hétszentséges kurva úristenit! *(Nyüszítve)* Bocsánat, én csak... A lábam!
ÚJHÁZY *(nehézkesen mászik le a kocsiról)* Mindjárt... ne mozdulj...
JANI Csináljon már valamit a méltóságos úr! Vagy bánom is én: csinálj!
ÚJHÁZY *(küszködik)* Mindjárt, Jani, mindjárt... *(Megkerüli a koporsót)*
JANI Agyonnyom a méltóságos asszony! Vegyed már le rólam!

Újházy újra nekiveselkedik, feltolja a koporsót a kocsira

Hál'istennek! *(Felül, a lábát tapogatja)* Végre!
ÚJHÁZY *(megsimogatja a koporsót)* Béke lesz, ígérem.
JANI Kiugrott a helyéből...
ÚJHÁZY Hát senki?! Nem jön velem Texasba senki?
JANI Én mennék, csak a lábam...
ÚJHÁZY *(maga elé)* Lesz másik Magyarország.
JANI *(helyreráncta a ficamot)* Jaaaj! *(Fölkapaszkodik a kocsira, kinyújtózik a koporsó mögött)* Két napig mozdítani se szabad...
ÚJHÁZY Akkor... *(Felül a bakra)* Majd Texasban. Majd ott. Újra kezdjük.

A kocsi kigördül a színről

15. jelenet

Madarász és Keokuk gyakorlottan kártyáznak a sátorban. Mindketten szokott öltözéküket viselik, a törzsfőnök oldalán ott a kard

MADARÁSZ Tulajdonképpen miért nem mondta el soha, Mr. Keokuk?
KEOKUK A jósok megbízhatatlanok.
MADARÁSZ Annak idején az ellenkezőjét bizonygatta.
KEOKUK Például váltig esküdött, hogy a gyermekünk fiú lesz, mégis lánya született.
MADARÁSZ De nem azért futott el innen, mert megbízhatatlannak tartotta a saját jóslatait, igaz?
KEOKUK Igaz.
MADARÁSZ És ön is más okból tartotta titokban, igaz?
KEOKUK Igaz.
MADARÁSZ *(eldobja az utolsó lapot)* Hopp. Teljes győzelem.

Keokuk fájdalmas képpel leoldja övéről a kardot, Madarász felköti, kever, oszt

Vagyis igen kellemetlen jóslatok voltak.
KEOKUK Meglehetősen.
MADARÁSZ Azt hiszem, most már semmi oka titokban tartani.
KEOKUK Nem emlékszem mindre.
MADARÁSZ Amire emlékszik.
KEOKUK *(vállat von)* Végül is most, hogy ön maradt New-Buda egyedüli lakója...
MADARÁSZ No, ugye. Mi lesz az... unokámmal?
KEOKUK De Mr. Madarász, hiszen amikor Tlaloha jósolt önöknek, az unokája még meg sem született. Ami a fiát illeti...
MADARÁSZ Nincs fiam.
KEOKUK Fia nincs, csak unokája? Szokatlan.
MADARÁSZ És Újházy?
KEOKUK Tlaloha azt mondta, hosszú és magányos életet él majd. Azután megöli magát.
MADARÁSZ Laci nem olyan fajta.
KEOKUK Mondtam, hogy a jósnők megbízhatatlanok. Lehet, hogy másként lesz. De lehet, hogy így.
MADARÁSZ És... mondjuk... Kerényi?
KEOKUK Tlaloha igen vonzónak találta. Nem örültem neki.
MADARÁSZ De mit látott a tűzben? Amikor kirohant?
KEOKUK Összevissza beszélt.
MADARÁSZ Ki vele, Mr. Keokuk.
KEOKUK Azt mondta, az önök költője úgy dönt, hogy Újházy barátjukhoz költözik, hosszú vándorutat tesz, ám mielőtt odaér, alig egy mérfölddel a cél előtt, beleveti magát egy szénégető kemencébe és elég.
MADARÁSZ *(hökkenten)* Micsoda ostobaság.
KEOKUK Én figyelmeztettem.
MADARÁSZ Hát én?

Keokuk eldobja az utolsó lapot — nyert. Madarász leoldja övéről a kardot. Keokuk felövezi, kever, oszt

MADARÁSZ És én?
KEOKUK Ön, Mr. Madarász... szintén öngyilkos lesz.
MADARÁSZ Nem lep meg. Eszembe jutott már, de sose vitt rá a lélek. És mikor?
KEOKUK Az időpontokban Tlaloha meglehetősen bizonytalan. Ezúttal mindenesetre pontos dátumot mondott. 1910-ben.
MADARÁSZ *(elképed)* Mit? 1910-ben? Hiszen az még 58 év.
KEOKUK *(a levegőbe néz, számol, bólint)* Annyi.
MADARÁSZ És mit fogok csinálni addig?
KEOKUK *(derűsen)* Hohó? Ezt nézze, Mr. Madarász! *(Leteríti a lapjait — nyert)*
MADARÁSZ *(helybenhagyón)* Ez ellen nincs apelláta. *(Körbetapogatja zsebében)* Nem maradt semmim. És miután megállapodtunk, hogy egymás ruházatát a továbbiakban kihagyjuk a játékból... *(Whsikysüveget húz elő)* Csak ezt tudom felajánlani, Mr. Keokuk.

Keokuk átveszi a palackot, meghúzza, visszaadja. Madarász is iszik, hátradől

Öngyilkosság? Nincs kizárva. De ez az ötvennyolc év?! Nem megy ki a fejemből. Ugyan miért várok addig?
KEOKUK Azt nem mondta Tlaloha.
MADARÁSZ Talán... egészen addig reménykedni fogok?
KEOKUK Talán.
MADARÁSZ Miben?

A törzsfőnök hallgat és kever

Hallja, Mr. Keokuk? Miben?!

Csönd. Keokuk oszt. Madarász fölveszi a lapokat. Játszanak

VÉGE

Kiadó: Színház Alapítvány. Felelős kiadó: Koltai Tamás
Készült a Diamant Kft.-ben